

Anne Berit Malvig 22

Karameller, løsnegler og rettetang i apotek

I krøll for multidose
Feil, avtalebrudd, merarbeid og presseoppslag har preget deler av Norge etter bytte av leverandør.

10

16

Den norske modellen i Europa

Den tyske Phoenix-gruppen eier Apotek 1-kjeden. Nå har de fått informasjon om den norske modellen.

Ferie og rettigheter

Vet du hvilke regler som gjelder, eller hvor mange feriedager du har rett til?

28

For familien. Mot karies.

Flux har utvidet sin familie av munn- og tannprodukter med tannkremer tilpasset hele familien. Fluortannkremene har et høyt innhold av fluor for sterke tenner og effektiv beskyttelse mot karies. De er uten såpestoffer (SLS), allergener og mikroplast. Med gode smaker tilpasset både store og små.

Flux tannkremer

Flux Tannkrem for voksne og barn over 6 år. Inneholder 1450 ppm fluor og har en god smak av Coolmint. **Flux Tannkrem 6+** for barn over 6 år. Inneholder 1450 ppm fluor med en mild smak av Sweet Mint, slik at overgangen til voksentannkrem blir lettere. **Flux Junior Tannkrem** for barn mellom 0–6 år, fra første tann. Inneholder 1000 ppm fluor og har en god smak av Fruit Mint.

Våre tannkremer er utviklet i samarbeid med skandinavisk tannpleie og er tilgjengelig i alle apotek. Flux tilbyr trygge produkter for en god munnhelse!

Teva Norge AS • www.fluxfluor.no • www.nullhull.fluxfluor.no

FLUX®

Har du fluxet i dag?

- 5 Forbundslederen har ordet
- 6 Småstoff
- 10 I krøll for multidose
- 16 Den norske modellen i Europa
- 18 Farmasikongressen 2019
- 20 Snart ny rekord for medisinmangel
- 22 Karameller, løsnegler og rettetang i apotek
- 26 Spilloppmaker og superbruker
- 27 Parat UNG: høstens samling
- 28 Ferie og rettigheter
- 32 På innsiden av Universitetet i Bergen
- 36 Parat informerer
- 38 Spørsmål og svar
- 40 Kryssord og hjernetrim
- 42 Parats nestleder

Karameller, løsnegler og rettetang i apotek

Norske apoteker er en naturlig og seriøs del av helsetjenesten. Men hva har karameller, løsnegler, pennaler og rettetenger å gjøre med slagord som «Vår kunnskap – din trygghet», «Let´s feel good» og «Vi vet»?

22

I krøll for multidose

Feil, avtalebrudd, merarbeid og presseoppslag. Tillitskrise, ordkrig, dagbot og erstatningskrav. Dette har preget deler av Norge gjennom våren etter bytte av multidoseleverandør fra Apotek 1 til Norsk Medisinaldepot.

10

Illustrasjonsfoto: Farmaka

16

Den norske modellen i Europa

Den tyske Phoenix-gruppen eier Apotek 1-kjeden. Nå har de fått informasjon om den norske modellen.

18

Irene Hope. Foto: Vetle Daler.

Farmasikongressen 2019

To ganger tidligere har Farmasikongressen blitt arrangert med stor suksess. Nå er Farmasiforbundet i full gang med å planlegge ny kongress for apotekteknikere fra hele landet.

20

Medisinmangel

I fjor var det rekordstor medisinmangel med 20 ganger flere registrerte medisiner som gikk tomt, sammenlignet med i 2008. Rekorden passeres snart i år. Hovedårsak er lang reisevei fra virkestoff til ferdig produkt.

Mitt ferieapotek

Ahh... ferie! Snart, i hvert fall. Sommeren banker på døra, og feriebilletene er bestilt. I år reiser jeg til Italia, igjen, et av mine sydligere favorittland. Før jeg reiser, pakker jeg ferieapoteket i kofferten. Ferieapoteket for en familie på fem består av en sliten toalettmappe med alskens utstyr i, og det kommer ofte godt med, om enn ikke så ofte som før da barna var mindre og enda mer skrubbssår-utsatt.

På plass i Italia hender det også at det blir én tur eller to til lokalapoteket. Det er alltid interessant å oppsøke apotek i andre land og gjerne land som ligger et stykke unna vårt eget. Apotekene i Sør-Europa har ofte et litt mer tradisjonelt uttrykk enn vi er vant til. Et mekka for dem som liker gamle, ærverdige apoteklokaler med mahogni og glassmalerier. Og det gjør jeg jo.

Jeg har med årene faktisk utviklet en hang til å stikke innom forskjellige apotek hver gang jeg er ute og reiser. Jeg tror kanskje det er en yrkesskade etter mange år i apotekfagforeningsbransjen. Det er nemlig mange staselige apotek å finne der ute, men det er ett apotek som er min desiderte utenlandske favoritt, og det er ikke engang et apotek lenger, nemlig Det lille apotek i København.

Her får jeg fantastisk dansk frokost, altså lunsj, med mye godt drikke til. Noen smørrebrød, et par akevitt og en øl på Det lille apotek er som medisin for kropp og sjel. Dette er mitt beste ferieapotek. Stikk innom hvis du er i Kongens by.

God sommer!

Vedde

Farmasiliv

Utgis av:
Farmasiforbundet i Parat

Farmasiforbundet,
Lakkegata 23
Postboks 9029 Grønland
0133 OSLO

www.farmasiforbundet.no
www.parat.com

Besøksadresse: Lakkegata 23
Telefon: 21 01 36 00
Teleaks: 21 01 38 00
E-post: post@parat.com

Ansvarlig redaktør: Trygve Bergsland
Mobil: 905 85 639
E-post: trygve.bergsland@parat.com

Leder: Irene Hope
Mobil: 958 00 766
E-post: irene.hope@parat.com

Forsidefoto: Åse Lunde.
Avbildet: Anne Berit S, Malvig.

Alle illustrasjonsbilder i bladet som ikke er kreditert er levert av iStock.

Redaksjonen avsluttet: 11.06.2019
Materiellfrist neste nr: 30.08.2019

ISSN: 1891-6864
ISSN: 2464-1618 (online)

Layout:
Storybold
www.storybold.no

Trykk: Ålgård Offset AS
www.a-o.no
Telefon: 51 61 15 00

Dette produktet er trykket etter svært strenge miljøkrav og er svanemerket, CO₂-nøytralt og 100 prosent resirkulerbart.

Vi arbeider etter Vær Varsom-plakatens regler for god presseskikk.

Den som mener seg rammet av urettmessig publisering, oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen. Pressens Faglige Utvalg (PFU) er et klageorgan oppnevnt av Norsk Presseforbund som behandler klager mot mediene i presseetiske spørsmål.

Adresse: Rådhusgt 17
0158 Oslo
Tlf: 22405040
E-post: pfu@presse.no

presse.no

Anbud og apotek som faghandel

Anbudstjenesten som Norsk Medisinaldepot (NMD) fikk 1. januar i år på multidose, avdekket omfattende svikt i Norsk Medisinaldepots håndtering av oppgavene. Uforsvarlig lav bemanning og mangelfulle rutiner er blant feilene som Legemiddelverket avdekket.

Legemiddelverket avdekket under tilsyn med Norsk Medisinaldepots multidosehåndtering alvorlige feil. Resultatet viser at man ikke har vært godt nok forberedt på hvordan denne helsetjenesten skal utføres og konsekvensen blir at pasientene ikke får den behandlingen som legen har bestemt. Dette kan du lese mer om i denne utgaven av Farmasiliv.

Det har også vært debatt om salgsfremmende konkurranse på apotekene. Spørsmålet er om vi beveger oss bort fra den faghandelen apotekene skal være, og konsentrerer salget mer om premiering og kommersielle resultater?

Det er ikke melk og brød vi selger, men rådgivning om legemidler og andre helse-relaterte produkter til pasienter og kunder i en vanskelig situasjon. Salg som bidrar til en bedre hverdag for den enkelte. Hva skal vi selge og hva skal vi premieres for?

Jeg forstår at en premiering i form av bonus til hele apoteket kan være fint, men det er ikke det lavtlønnede apotekteknikere lever av. Den beste motivasjonen må være å øke lønnen til den enkelte ansatte, det er først og fremst dette som viser at vi blir verdsatt og motivert. Det er lønn for

utført arbeid som gjenspeiles i yrkesstolthet. Og det er lønn for den fagkompetansen vi gjør bruk av i arbeidshverdagen på apotekene til det beste for pasienter og kunder.

Farmasikongressen 2019 går av stabelen 24. november på Radisson Blue Airport Hotel, Gardermoen. Invitasjonen er sendt ut, og jeg håper du har lyst å være med på denne fagkongressen, for medlemmene i Farmasiforbundet, som nå arrangeres for tredje gang. Tema som er valgt denne gangen er «Antibiotika og antibiotikaresistens» som er et aktuelt og spennende tema. Fortløpende informasjon om kongressen finner du på farmasikongressen.no

Sommeren står for døren, og jeg vil benytte anledningen til å ønske dere alle en riktig fin og varm sommer!

Jrene

Norske kunder er tilfreds med apotekene

Apotekene kommer høyt på BIs Norsk kundebarometer for 2019.

Årets barometer omfatter 154 bedrifter, og alle apotekene kommer på den øverste tredjedelen av listen. Volvo er årets soleklare vinner foran Toyota og Flytoget. Øverst av apotekene kommer, som i fjor, Apotek 1 på niendeplass. Komplet Apotek følger hakk i hæl på tiende, videre kommer Ditt Apotek på 35. plass, Vitusapotek på 36. plass og Boots Apotek på 57. Plass. [@farmatid.no](https://www.farmatid.no)

Få har jodtabletter

Hvis en atomulykke inntreffer, anbefaler helsemyndighetene flere folkegrupper å ha jodtabletter tilgjengelig. Få har fulgt rådet, viser salgstall fra apotekene.

Helsemyndighetene anbefaler alle personer under 40 år samt gravide og ammende å ha tablettene tilgjengelig for å redusere risikoen for kreft i skjoldbruskkjertelen ved en atomulykke. Likevel viser salgstall fra apotekene at få har fulgt rådet. Siden jodtabletten Jodix ble tilgjengelig i Norge i starten av november i fjor, har det blitt solgt nær 50 000 pakninger. [@NTB](https://www.ntb.no)

Apotekenes nye datasystem blir betydelig forsinket

Utviklingen av apotekenes nye datasystem, Eik, har møtt flere utfordringer og skal komme i drift januar 2021 – ett år etter planen.

Apotekforeningen har siden 2015 jobbet med å innføre et nytt felles datasystem for alle norske apotek. Målet var å kjøre en pilot våren 2019 og full utrulling i starten av 2020. – Vi kan konstatere at prosjektet er forsinket – av ulike årsaker. Vi jobber nå med en forutsetning om at vi kan se de første installasjonene på apotek fra januar 2021, opplyser administrerende direktør i Apotekforeningen, Per T. Lund. [@farmatid.no](https://www.farmatid.no)

Alarmerende økning av meslinger

En ny rapport fra UNICEF viser en betydelig økning i antallet smittetilfeller av meslinger flere steder i verden.

Globalt rapporterte 98 land flere tilfeller av meslinger i 2018 enn i 2017, og de tre landene med størst økning var Ukraina, Filippinene og Brasil. Norge, som ikke hadde noen tilfeller av meslinger i 2016 og bare ett i 2017 ifølge Folkehelseinstituttets Meldingssystem for smittsomme sykdommer (MSIS), registrerte i fjor 12 smittetilfeller. Det er det fjerde høyeste i Norge på 20 år.
@NTB

Mulig økt risiko for misdannelser

Modiodal (modafinil) som brukes i behandlingen av overdreven søvnighet hos pasienter med narkolepsi, kan gi økt risiko for medfødte misdannelser ved bruk under graviditet. På bakgrunn av bivirkningsmeldinger og data fra et graviditetsregister mistenkes en sammenheng mellom bruk av modafinil under graviditet og medfødte misdannelser. Det er på nåværende tidspunkt likevel usikkert om modafinil er den direkte årsaken til de medfødte misdannelsene.
@Legemiddelverket.no

Vi er ikke beredt om krisen inntreffer

Medisinsk fagdirektør i Statens Legemiddelverk, Steinar Madsen, sier kjeden for forsyning av legemidler antagelig er et lett mål for hybridkrig eller terror.

– Dette er en global virksomhet der en økende andel av virkestoffene produseres i land utenfor Europa, noe som gjør produksjonen mer sårbar for politisk ustabilitet, sier han.

– Fremmede makter kan ramme legemiddelforsyningen i Norge gjennom inntrenging i IT-systemer, gjennom sabotasje – eller importstopp som resultat av politisk press, sier Madsen, som forsikrer at myndighetene vil gjøre det som står i deres makt for å sikre befolkningen nødvendige legemidler. @Parat24.com

Medisinsk fagdirektør i Statens Legemiddelverk, Steinar Madsen.
Foto: Arve Sigmundstad.

apoteknikk

175 nordmenn døde av bivirkninger i fjor

175 nordmenn døde i 2018 som følge av bivirkninger fra medisiner. Det er det nest høyeste antall dødelige virkninger registrert, kun slått av 179 i 2015, viser årets bivirkningsrapport fra Legemiddelverket. Også i 2018 er blodfortynnende legemidler øverst på lista. Til sammen 57 personer døde som følge av bivirkninger av legemidler som brukes for å forebygge blodpropp. I ni av tilfellene døde pasienter som følge av blodfortynnende medisiner som brukes på sykehus, og som ikke tas selv hjemme. @NTB

Meslingerekord i USA

Meslinger var utryddet i USA i 2000, men nå har blant annet vaksine-motstand ført til nesten 700 meslingetilfeller hittil i år. Det er det høyeste antallet smittetilfeller siden landet erklærte sykdommen utryddet i 2000, melder Reuters. Økningen har vært størst i Washington og New York, men det er rapportert om meslinger i 22 stater. Amerikanske helsemyndigheter uttaler at økningen blant annet skyldes spredningen av feilinformasjon om MMR-vaksinen. @Legemiddelindustrien.no

Stor økning i antall influensavaksiner

Ifølge Folkehelseinstituttet (FHI) hadde 598 000 personer tatt influensavaksine per 10. april. Det utgjør over 140 000 flere registreringer enn i 2017/2018-sesongen. I en undersøkelse gjennomført av Norstat for Apotekforeningen i fjor oppga 32 prosent at sannsynligheten for å ta vaksine ville øke hvis det fantes flere steder å vaksinere seg. @apotek.no

Regjeringen øker innsatsen mot legemiddelmangel

I Revidert statsbudsjett for 2019 foreslår regjeringen å styrke Legemiddelverket med 4 millioner kroner. – Vi ser en internasjonal trend med økende legemiddelmangel. Det øker presset på Legemiddelverket, og det er naturlig at de i en slik situasjon får mulighet til å styrke dette viktige arbeidet, sier helseminister Bent Høie til regjeringen.no. @regjeringen.no

Nordiske land enige om felles legemiddelanskaffelse

Målet er å sammen drive prisforhandlinger og sikre levering av viktige medisiner. Avtalen er inngått mellom Danske Amgros, Islandske Landspítali og Sykehusinnkjøp HF. Dette er den første avtalen om felles legemiddelanskaffelser mellom landene.

– Det er gledelig at vi har fått til dette samarbeidet over landegrensene. Vi tror et slikt samarbeid kan være veien å gå for å oppnå bedre leveringssikkerhet, sier innkjøpsdirektør Bente Hayes i Sykehusinnkjøp HF, divisjon legemidler (LIS). @NTB

Flere bruker smertestillende

Nesten 1,3 millioner nordmenn fikk minst ett smertestillende legemiddel på resept i fjor. Antallet har økt med over 154 000 på ti år, viser tall fra Reseptregisterets statistikk for utlevering av reseptbelagte legemidler.

– Økningen gjelder først og fremst paracetamol, sier seniorrådgiver Christian Berg. Reseptfrie pakninger utgjorde i fjor en tredel av salget målt i antall doser. Bruken av ikke-steroid betennelsesdempende legemidler (NSAIDs) har gått ned. Det er i tråd med anbefalinger på grunn av bivirkninger.

@NTB

Endringer i LUA-forskriften på trappene

Legemiddelverket vil foreslå flere endringer i forskriften for salg av legemidler utenom apotek for Helse- og omsorgsdepartementet.

– Vi har foreslått for departementet at forskriften bør strammes inn, sier seniorrådgiver Jørgen Huse ved Statens legemiddelverk til DM Pharma. Bensinstasjoner, kiosker og andre matutvalg er blant utsalgsstedene som kan selge legemidler.

– Men det er ikke lett å finne en klar avgrensning i forskriften, og vi jobber derfor med et forslag for å gjøre forskriften tydeligere på dette området, sier Huse. @Dagens Medisin

Seniorrådgiver ved Statens legemiddelverk Jørgen Huse.

Foto: Dagens medisin/
Vidar Sandnes.

Færre tilsyn med legemiddelsalg utenom apotek i 2018

I 2018 gjennomførte Mattilsynet 781 tilsyn med utsalgssteder som omsetter legemidler utenom apotek.

Det er 48 færre tilsyn enn i 2017. Mattilsynet og Legemiddelverket har et felles ansvar for å gjennomføre slike tilsyn. Legemiddelmyndigheten skriver selv i årsrapporten for Legemiddelverket at de anser tilsynsaktiviteten for LUA-ordningen som forventet. Totalt ble det gjennomført 781 LUA-tilsyn i 2018, mot 829 slike tilsyn i 2017. Totalt ble 227 avvik påpekt, mot 349 avvik i 2017. @Dagens Medisin

72 kommuner har måttet ha ekstra kontrollrutiner for å avverge feilmedisinering. Illustrasjonsfoto: Farmaka

I krøll for multidose

Feil, avtalebrudd, merarbeid og presseoppslag. Tillitskrise, ordkrig, dagbot og erstatningskrav. Dette har preget deler av Norge gjennom våren etter bytte av multidoseleverandør fra Apotek 1 til Norsk Medisinaldepot.

Av: Kristin Rosmo

2 3 000 pasienter i 72 kommuner byttet fra årsskiftet leverandør av multidose fra Apotek 1 til Norsk Medisinaldepot. Mye gikk feil de første månedene, og konsekvensene har vært store. Situasjonen har blitt bedre fram mot sommeren, men de store problemene har hatt sin pris for alle parter.

Opptil 7000 pasienter rammet

Det var Apotek 1 som fram til årsskiftet hadde produksjon og levering av multidose til de omlag 23 000 pasientene i de 72 kommunene som inngår i det som omtales som «Stavangeranbudet» eller «Storby 2-anbudet». I fjor høst vant Norsk Medisinaldepot anbudet for inntil fem år fra 1. januar 2019.

Siden Norsk Medisinaldepot overtok har problemene stått i kø for alle parter. Legemiddelverket meldte tidlig i mars at problemene kan ha rammet opptil 7000 pasienter. Norsk Medisinaldepot hadde da varslet om feil som følge av medisinmangel og feil ved manuell overføring av informasjon.

Stavanger kommune, som administrerer anbudet på vegne av de 72 kommunene, sendte senere samme måned et brev til Legemiddelverket. Der beskrev de utfordringene kommunene opplevde med leveransene fra Norsk Medisinaldepot.

Brevet beskriver blant annet feildosering i posene: «*Dersom kommunene ikke hadde hatt god beredskap, er det klart at multidosepasientene kunne risikert alvorlige tilfeller av feilmedisinering.*» Kommunen viser til et eksempel der en pasient mottok dagsdosering av Alendronat, som bare skal gis én gang i uken.

Kritiske avvik

På bakgrunn av brevet fra Stavanger kommune gjennomførte Legemiddelverket senere samme måned tilsyn ved Norsk Medisinaldepots multidoseapotek, Vitusapotek AB 28. Apoteket er lokalisert ved Norsk Medisinaldepots hovedkontor i Oslo.

Legemiddelverket mener at Norsk Medisinaldepot ikke var godt nok forberedt på å håndtere leveransene. Tilsynsrapporten beskriver åtte avvik fra faglige krav. Tre av dem er karakterisert som kritiske. Avvikene er i stor grad relatert til avvikshåndtering, opplæring og ressursituasjonen ved apoteket.

Norsk Medisinaldepot har i vår gjort flere tiltak for å tilfredsstille kontrakten og lovkravene, mener strategidirektør i Norsk Medisinaldepot, Miriam Skåland.

Miriam Skåland, strategidirektør i NMD, mener utfordringene forsterket seg som følge av medisinmangel. Foto: NMD

– Vi oppfatter at kommunene ser forbedringer i leveransene av multidose fra oss. Vi har gjort tiltak på alle punktene i tilsynsrapporten fra Legemiddelverket. Alle prosedyrer er revidert, og det er blant annet gjennomført betydelig oppbemanning og iverksatt strakstiltak rundt medisinmangel, sier Skåland.

Uenighet om pasient- og reseptdata

Norsk Medisinaldepot forberedte overtakelsen av anbudet blant annet ved å manuelt registrere pasient- og reseptdata for hver enkelt pasient. Men allerede her startet problemene for Norsk Medisinaldepot. Det var uenighet mellom kommunene og Apotek 1 om hvilke og i hvilken form pasient- og reseptdata skulle utleveres til Norsk Medisinaldepot.

Kalenderen viste desember før partene kom til enighet om at Norsk Medisinaldepot kunne få utskrifter av ordinasjonskortene, som tilsvarende pasientens resept på multidose, fra Apotek 1.

– Utfordringene knyttet til overføring av ordinasjonskort fra Apotek 1 var en viktig årsak til problemene som oppsto, sier Skåland.

Flere har uttrykt bekymring rundt uenigheten om overføring av pasient- og reseptdataene, blant dem leder i Farmaceutene, Rønnaug Larsen.

– Det er skuffende at det gikk så langt at både Legemiddelverket, Helsedirektoratet og Datatilsynet måtte involveres før Apotek 1 overleverte komplette ordinasjonskort til ny leverandør, uttrykker Larsen på Farmaceutenes nettside.

Også Stavanger kommune uttrykker bekymring i brevet til Legemiddelverket: >>

«Samarbeidsklimaet per dags dato mellom grossistene er en stor utfordring for kommunene og pasientene».

Brudd på avtalen

I brevet viser kommunene ellers forståelse for at medisinmangel er utenfor Norsk Medisinaldepots kontroll, men etterlyser oppfølging overfor fastlegene, kommunene og pasientene i situasjoner med medisinmangel: «Kommunene forventer like god service og apotekjeneste til sine pasienter som hva man ellers forventer som privatperson hos et apotek».

Utover manglende oppfølging, feil i posene og medisinmangel, viser redegjørelsen til problemer med hastebestillinger, avbestillinger og endringer. Det har også vært levering på feil adresse og feil dag, og avvik har ikke vært rapportert slik de skal. Kommunene klaget også på manglende kompetanse hos ansatte ved Vitusapotek AB 28.

De 72 kommunene opplever nå en klar forbedring i leveransene fra Norsk Medisinaldepot. Avdelingssjef for anskaffelser i Stavanger kommune, Elvur Thorsteinsdottir, mener det har skjedd en merkbar positiv utvikling.

– Vi opplever at det jobbes målrettet med å sikre leveranser i henhold til avtalen og gjeldende apoteklovgivning. Nødvendigheten av å opprettholde kommunenes ekstra kontrollrutiner ved mottak av multidose fra Norsk Medisinaldepot blir løpende evaluert, sier hun.

Dagbot og erstatningskrav

Stavanger kommune påpeker at de ekstra kontrollrutinene har avverget alvorlig feilmedisinering, blant annet feil dose. Tiltakene har ført til enorm ressursbruk ute i kommunene. Fra 7. mars krevde kommunene dagbot på ti tusen kroner fra Norsk Medisinaldepot som følge av manglende oppfyllelse av avtalte krav og rutiner.

Kravet om dagbot ble avsluttet den 27. mai. Dagbøtene kom dermed opp i et beløp på nærmere 800 000 kroner.

– Det er lite tilfredsstillende å være i en dagbotsituasjon. Vi har imidlertid hatt god dialog med kommunene, og er glad for at dette nå er løst, sier Skåland.

Øyvind Winther, administrerende direktør i Apotek 1, mener NMD har gjort slett arbeid. Foto: Apotek 1

I tillegg sender de enkelte kommunene individuelle erstatningskrav til Norsk Medisinaldepot. Stavanger kommune kan ikke konkretisere størrelsen på disse kravene.

De økonomiske konsekvensene for Norsk Medisinaldepot stopper ikke med det. I tilsynsrapporten fra Legemiddelverket kommer det fram at Norsk Medisinaldepot har måttet bruke omtrent et årsverk på manuell overføring av pasient- og reseptdata, i tillegg til å bruke store ressurser på å kontakte leger for å bekrefte gyldigheten av ordinasjonskortene.

Krevde overføring «over natten»

Overføringen fra en leverandør til en annen skjedde «over natten» ved årsskiftet for alle de 23 000 pasientene. Det var en del av betingelsene i tilbudet. Norsk Medisinaldepot innså tidlig at overtakelsen av alle pasientene på samme tid kunne bli utfordrende, og undersøkte muligheten for en trinnvis overføring fra Apotek 1.

Ønsket ble bestemt avvist av kommunene, som hele tiden har vært tydelige på at byttet av leverandør skulle skje samtidig for alle pasientene. Skåland og Norsk Medisinaldepot er uenig i denne tilnærmingen.

– Vi anbefaler en faset overgang for fremtidige, store anbud. Utfordringene forsterket

seg ytterligere som følge av medisinmangel vi hadde i vinter. Mangelen på gode nasjonale IT-systemer for multidose har også vært en utfordring, sier Skåland.

Apotek 1 gikk i en pressemelding i mars hardt ut mot Norsk Medisinaldepot. Der hevder administrerende direktør Øyvind Winther at evnen til å levere på multidose først og fremst handler om gode rutiner, planlegging og logistikk, og at problemer ikke kan bortforklares med medisinmangel.

– Her har Norsk Medisinaldepot/Vitusapotek gjort slett arbeid ved implementeringen av et nytt anbud, og skjuler seg bak de generelle leveringsutfordringene på verdensmarkedet, uttalte Winther.

Norsk Medisinaldepot har valgt å ikke kommentere utspillet fra Apotek 1. Legemiddelverket mener at alle parter har noe å lære av denne saken, både apotekbransjen og kommunene.

– Det er viktig at alle legger til rette for en smidig overgang mellom leverandører av multidose, og at overføringen av pasienter også kan skje gradvis, sier legemiddelinspektør i Legemiddelverket, Mona Wensaas Kinn.

Bekymret for tilliten

Winther uttrykte også bekymring for at tilliten til multidose blir svekket.

– At Norsk Medisinaldepot/Vitusapotek ikke klarer å levere et multidoseprodukt som er i samsvar med myndighetskrav, og som markedet har krav på, er ødeleggende for pasientenes og samarbeidende helsepersonells tillit til multidoseordningen, uttalte han.

Lederen i Farmaceutene, Rønnaug Larsen, skriver på foreningens nettside at den store mediedekningen kan gjøre at også brukere som ikke er rammet av feil, kan bli skeptiske. Hun mener det som har skjedd er trist for alle parter.

– Det er naturligvis høyst beklagelig dersom enkelte har mistet tillit til multidose som produkt. Vi håper at forbedringene som er gjennomført, vil bidra til å gjenoppbygge tilliten, sier strategidirektøren i Norsk Medisinaldepot, Miriam Skåland. ■

Anita Sveum Nilsen, anbudsansvarlig apotektekniker ved Vitusapotek Sandvika, bistår med hasteleveranser til institusjoner og hjemmetjeneste. Foto: Bente Bjercke

Lokale hasteleveranser

Lokale Vitusapotek rundt om i de 72 kommunene fungerer som kontakapotek mot kommunene, og bistår med hasteleveranser av varer til institusjoner og hjemmetjeneste.

All administrasjon, kvalitetssikring og distribusjon av multidoser foregår ellers ved Vitusapotek AB 28 ved NMDs hovedkontor i Oslo.

Ett av kontakapotekene er Vitusapotek Sandvika i Bærum, hvor hovedtillitsvalgt for Vitusapotek, Anita Sveum Nilsen, er anbudsansvarlig sammen med en farmasøyt.

– Som anbudsansvarlig apotektekniker på et kontakapotek deltar jeg på møter med institusjoner og hjemmesykepleie for oppfølging og informasjon til ansatte der om hvilken rolle kontakapotekene har. På apoteket håndterer jeg kun hasteleveranser knyttet til multidoserkontrakten. Vi har ikke vært direkte involvert i de utfordringene som NMD har hatt knyttet til multidoser, forklarer hun.

Multidosetrøbbel

- Fra 1. januar overtok NMDs multidoserapotek, Vitusapotek AB 28, ansvaret for å levere multidoser til rundt 23 000 pasienter i 72 kommuner.
- Etter overtakelsen ble det avdekket alvorlige feil
- Legemiddelverket har registrert avvik blant annet innen bemanning, opplæring, rutiner og kommunikasjon med helsepersonell.
- Feilene kan ha rammet opptil 7000 pasienter ved at de ikke har fått behandling som bestemt av legen.

Kilde: Legemiddelverket

Sårbar helse-tjeneste på anbud

Når store anbud på multidoser går fra en apotekkjede til en annen får det nødvendigvis konsekvenser for arbeidsplasser. I dette tilfellet også for pasienter.

Lederen i Farmasiforbundet, Irene Hope, er skeptisk til at denne type helse-tjeneste settes ut på anbud.
– Å sette en pris i kroner og øre på en slik tjeneste er i utgangspunktet vanskelig. Denne saken viser hvor sårbart det er når møysommelig oppbygd kompetanse brått blir overflødig ett sted, mens tilsvarende skal bygges opp hos en annen i løpet av kort tid, poengterer hun.

Hope mener situasjonen er alvorlig for pasientene, og er bekymret for at historien vil gjenta seg ved neste korsvei.
– Anbud på slike tjenester presser kanskje prisen litt ned. Men det har også en pris i form av risiko for svikt i kvaliteten, manglende kompetanse, økonomiske belastninger i produksjonsmiljøene og arbeidsplasser som kommer og går.

Omsetningstap tilsvarende 60–70 årsverk

Med tap av anbudet til de 72 kommunene mistet Apotek 1 rundt en firedel av produksjonen, som ble redusert til 65 000 pasienter. Det forteller Gunn Grasbakken, HR-direktør i Apotek 1.
– Vi mistet omsetning tilsvarende 60–70 årsverk. Dette omfattet både apotek og vår multidoserproduksjon, sier hun.

Grasbakken opplyser at svært få fikk oppsigelse, og av dem har de aller fleste i etterkant fått jobb andre steder i selskapet.
– Vi har hatt et tett samarbeid med de hovedtillitsvalgte gjennom hele prosessen, og ingen apotekteknikere fikk oppsigelse, opplyser hun.

TENKT AT DU VIL HJELPE?

BARE SYND DET
IKKE ER TANKEN
SOM TELLER

Foto: Jason van Bruggen. Takk til våre samarbeidspartnere som gjør denne annerøsen mulig.

Bezawit (9) bor i slummen i Etiopia. Hennes høyeste ønske er å gå på skole, men for at familien skal klare seg, er hun nødt til å arbeide store deler av dagen. Uten utdanning har Bezawit små sjanser til å komme seg ut av fattigdommen.

Det er ikke lett å forstå hvordan hun har det. Men du har kanskje tenkt på hvordan hun burde hatt det? Tenkt at du vil hjelpe?

Blir du Plan-fadder i dag, gir du barn som Bezawit en bedre framtid.

Send SMS FADDER til 03123 www.plan-norge.no

Plan
For og med barn

NYCO/PRO

Slik at fordøyelsesenzymene fungerer normalt

KJØPES PÅ
APOTEK

Nycopro Daglig bidrar til at fordøyelsesenzymene fungerer normalt. Tar du den anbefalte dosen på 2 kapsler hver dag, får du faktisk 5 milliarder melkesyrebakterier samt kalsium.

NO/NYCO/0319/001/12985

VITEN OM MAGE

Tlf. 800 800 30 • infonorge@takeda.com • www.nycomed.no

Farmasiforbundet inviterer alle medlemmer til kongress om

Antibiotika og antibiotika-resistens

farmasiforbundet ^{parat}

FARMASIKONGRESSEN 2019

Radisson Blu Airport Hotel Gardermoen

SØNDAG 24. NOVEMBER

Mingling lørdag 23. november kl. 18.00

Påmeldingsfrist: **1. august 2019**

Mer info og påmelding på farmasikongressen.no

600,-
I EGENANDEL

Lærer europeere om den norske modellen

Parat var i slutten av mai i Bratislava i Slovakia for å undervise ledelse og tillitsvalgte i apotekkonsernet Phoenix om den norske modellen, trepartssamarbeidet og om hvordan den norske fagbevegelsen arbeider.

Av: Vetle Daler

Anledningen var et møte i det europeiske samarbeidsutvalget i selskapet, der Farmasiforbundet i Parat er representert.

Norsk ekspert

Europeisk Samarbeidsutvalg, ESU eller EWC (European Works' Council), er et organ for de ansatte for dialog med ledelsen i selskaper som er representert i flere europeiske land. Toppledelsen i Phoenix-gruppen deltar som partnere, og utvalget møtes to ganger årlig.

– En gang hvert år inviterer de en nasjonal ekspert for å fortelle om generelle og spesifikke forhold i sine land for at de andre skal lære og bli inspirert. I år er det Norge og meg som er eksperten, sier forhandler Kjell Morten Aune i Parat.

På møtet i Bratislava, hovedstaden i Slovakia, foredro han om den norske modellen, trepartssamarbeidet, og om hvordan den norske fagbevegelsen generelt, og Parat spesielt, arbeider.

*Hovedtillitsvalgt for Apotek 1, Monika Nilsen, representerte de norske ansatte i møtet.
Foto: Vetle Daler.*

Internasjonalt apotekkonsern

Den tyske Phoenix-gruppen er et internasjonalt konsern som eier legemiddel-grossister og apotek i en rekke land. I Norge er selskapet til stede som eier av Apotek 1-kjeden, som er Norges største apotekkjede.

Monika Nilsen er hovedtillitsvalgt for Apotek 1 i Farmasiforbundet, og representerer de norske ansatte i møtet som ble arrangert i Bratislava.

– Det er viktig for det europeiske samarbeidsutvalget å få høre hvordan vårt land klarer å få trepartssamarbeidet til å fungere. I tillegg er det viktig å få frem viktigheten av hvorfor en skal være organisert og informasjon om tariffavtaler. Det er nemlig mange land i Europa som ikke er i nærheten av å ha dette velorganiserte arbeidslivet slik det er i Norge. Vi setter stor pris på å ha med Kjell Morten fra Parat, sier Monika Nilsen. ■

Forhandler i Parat, Kjell Morten Aune, holdt innlegg om trepartssamarbeidet og om hvordan den norske fagbevegelsen arbeider. Foto: Privat.

ESU/EWC

Europeisk samarbeidsutvalg forkortes gjerne med ESU eller EWC (European Works' Council), og består av representanter for de ansatte innenfor et konsern eller et selskap av en viss størrelse (minst 1000 ansatte), som har sin virksomhet i to eller flere EØS-land (EU + EFTA minus Sveits).

ESU holder årlige møter med ledelsen i konsernet/selskapet for å bli informert og konsultert om saker som er grenseoverskridende. Dette omfatter saker som angår hele eller deler av konsernet/selskapet, eller minst to av virksomhetene/bedriftene innenfor EØS-land.

Kilde: jusstorget.no

Leder i Farmasiforbundet, Irene Hope, sier forbundet er opptatt av å få ned antibiotikabruken i Norge og arrangerer i november kongress med dette som tema. Foto: Vetle Daler.

Planlegger ny kongress

To ganger tidligere har Farmasikongressen blitt arrangert med stor suksess. Nå er Farmasiforbundet i full gang med å planlegge ny kongress for apotekteknikere fra hele landet.

Av: Vetle Daler

Farmasikongressen 2019 går av stabelen på Gardermoen i november, og forbundsleder Irene Hope er i gang med planleggingen av årets kongress. Temaet denne gangen er antibiotika.

Et viktig tema

– Antibiotika er et veldig aktuelt og viktig tema. Her kan apoteknikerne bidra med

mye, særlig når det gjelder informasjon til kunder og pasienter, sier Hope. Hun sier Farmasiforbundet er opptatt av å få ned antibiotikabruken i Norge.

Antibiotikabruken har vært bekymringsverdig høy i mange år. I 2012, året med høyest forbruk, ble det hentet over 30 millioner doser i Norge, såkalte definerte døgndoser (DDD), ifølge forskning.no. Det året fikk

30 prosent av kvinner og 21 prosent av menn minst én resept på antibiotika.

– Antibiotika skal kun brukes når det er nødvendig. Myndighetenes mål er en reduksjon av bruk av antibiotika på 30 prosent innen 2020, sier Hope.

I fjor viste tall at kun 24 prosent av kvinner og 16 prosent av menn i Norge

hadde fått resept på antibiotika. Dermed er reduksjonen allerede er godt i gang.
– Vi har allerede oppnådd 20 prosent reduksjon etter at målet ble satt, så vi er på god vei. For å komme i mål, må det mer veiledning og informasjon til, og her kan apotekteknikerne og Farmasiforbundet virkelig bidra, sier Hope.

Faglig og sosial samling

Etter to vellykkede kongresser i 2016 og 2017 gleder Irene Hope seg til årets kongress.
– Jeg gleder meg mest til å treffe medlemmene. Dette er vår største faglige og sosiale samling. Derfor begynner vi allerede lørdag kveld med mingling og mat på hotellet, sier hun.

På programmet ellers står blant annet foredrag med Alexander Høgmoen Åstrand, som til daglig jobber ved Farmasøytisk institutt ved UIO, og et sprudlende og motiverende foredrag med Heidi Klefstad fra Athenas.

Positive reaksjoner

Mange ble skuffet da det ikke var kongress i 2018, grunnen til dette var at forbundet arrangerte landsmøte og dermed ikke hadde kapasitet til å gjennomføre kongress i tillegg.
– At vi har fått så mange positive reaksjoner på tidligere kongresser, viser at vi fyller et viktig behov for våre medlemmer. Jeg ser fram til en spennende kongress i november, sier forbundsleder Irene Hope. ■

Farmasi- kongressen 2019

Tid: 24. november 2019
kl. 09.00–15.30

Sted: Radisson Blu
Airport Hotel, Oslo
Gardermoen

Farmasiforbundet inviterer alle
medlemmer til kongress om

Antibiotika og
antibiotika-
resistens

farmasiforbundet parat

FARMASIKONGRESSEN 2019

Radisson Blu Airport Hotel Gardermoen

SØNDAG 24. NOVEMBER

Mingling lørdag 23. november kl. 18.00

600,-
I EGENANDEL

Påmeldingsfrist: **1. august 2019**

Mer info og påmelding på farmasikongressen.no

Fagdirektør i Legemiddelverket, Steinar Madsen, mener store sykehus kan vurdere å starte egne legemiddelfirma for å sikre produksjon av de livsviktige medisinene man trenger og absolutt ikke må slippe opp for.

Snart ny rekord for medisinmangel

I fjor var det rekordstor medisinmangel med 20 ganger flere registrerte medisiner som gikk tomt, sammenlignet med i 2008. Rekorden passerer snart i år. Hovedårsak er lang reisevei fra virkestoff til ferdig produkt.

Av: Mette Bjørberg Estep/NTB

– Nå har det blitt så mange mangler at jeg i perioder mister oversikten over alle manglene, sier leder for Nasjonalt senter for legemiddelmangel og legemiddelberedskap, Anne Markestad, til NRK.

Fra 34 registrerte mangler i 2008 ble det registrert 684 mangler i fjor, som er ny rekord.

Fram til mai 2019 er det registrert 655 mangler.

Årsakene til økningen er flere, blant annet er det lang reisevei fra virkestoff til ferdig

produkt er ferdig framstilt, pakket og levert. Mye kan skje – og skjer – på veien. En annen årsak er at medisiner bare er lukrative de første 20 årene de er beskyttet av patent, deretter kan de kopieres, og kvalitet og interesse for å sikre leveranse faller.

Konkurransen på markedet har ført til at mye produseres i India og Kina, som gjør leveransen usikker. Mye er også preget av hemmelighet.

– Vi vet veldig lite. Vi har oversikt over hva som ligger på lager hos grossisten som

sykehusene har avtale med. Men vi vet ikke hva leverandøren har på lager, sier Markestad.

Fagdirektør Steinar Madsen i Legemiddelverket tror det kan være en idé at europeiske sykehus ser til USA, der store sykehus har startet egne legemiddelfirma. På den måten kan man sikre produksjon av de livsviktige medisinene man trenger og absolutt ikke må slippe opp for. ■

Legemiddelberedskap:

Ikke beredt om krisen inntreffer

Medisinsk fagdirektør i Statens Legemiddelverk, Steinar Madsen, sier legemiddelmangel antagelig er kommet for å bli, og at situasjonen gradvis har blitt verre de siste ti årene. Han er bekymret for beredskapen hvis en krise skulle oppstå.

Av: Arve Sigmundstad

Madsen sier kjeden for forsyning av legemidler antagelig er et lett mål for hybrid krig eller terror.

– Dette er en global virksomhet, som er ekstremt avhengig av fungerende IT-systemer. Samtidig produseres en økende andel av virkestoffene i land utenfor Europa, noe som gjør produksjonen mer sårbar for politisk ustabilitet, sier han.

I Norge har vi tre dominerende legemiddelgrossister, noe som bidrar til økt sårbarhet i en eventuell krise.

– Fremmede makter kan ramme legemiddelforsyningen i Norge både gjennom inntrenging i IKT-systemer, gjennom sabotasje – eller importstopp som resultat av et politisk press, sier han.

Fagdirektør i Legemiddelverket, Steinar Madsen. Foto: Legemiddelverket.

Madsen sier Norge ikke kan regne med å bli prioritert ved en global legemiddelmangel.

– Det er ikke uten grunn Russland har en målsetting om å være selvforsynt med alle nødvendige legemidler innen 2025. Norge er et for lite land til at det vil være mulig, men gjennom et nordisk samarbeid, ville dette kunne være mulig også for oss, sier han.

Madsen sier at norske myndigheter alltid vil gjøre det som står i deres makt for å sikre befolkningen nødvendige legemidler.

– Utfordringen er at det ikke alltid er legemidler å få tak i. Den økte internasjonale ustabiliteten, og klimaendringene, er en trussel også for leveransene av legemidler, sier han.

Et smil fra en apotektekniķers dag

Inn døren han kommer
Jeg ser han er der
Den eldre mannen som jevnlig er her.

Han smiler så fint og med glimt i øyet
Velkledd, brun og så fin i tøyet.

Han legger på disken
Det samme hver gang.
Han deler fra livet
Historien er lang.

Han takker for smilet
Han sier:
«Så heldig jeg er»
Han fortsetter:
«Du skal vite du har hjulpet meg.
Det er for smilet jeg er her».

Å smile til mennesker
gir gode stunder
Millioner av små og fine sekunder.

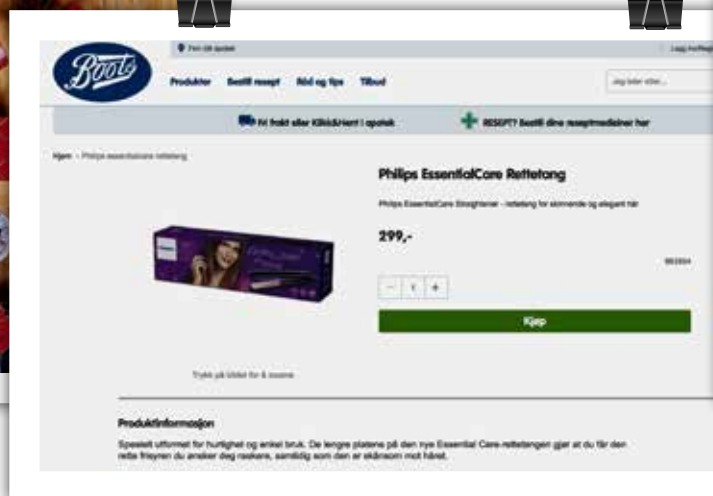
Når vi takknemlighet og glede fra
kundene vinner smelter mitt hjerte, og
som apotektekniķer jeg skinner.

Diktet er skrevet av apotektekniķer Christell Gravdal. Foto: Vetle Daler.

Søte saker – for tradisjonens skyld. Skjerm bilde fra Vitusapotek Facebook-side.

Rett ut håret – for godfølelsen skyld. Skjerm bilde fra Boots nettbutikk.

Fag & handel

Norske apoteker er en naturlig og seriøs del av helsetjenesten. Men hva har karameller, løsnegler, pennaler og rettetenger å gjøre med slagord som «Vår kunnskap – din trygghet», «Let´s feel good» og «Vi vet»?

Av: Kristin Rosmo

Den norske apotekbransjen ønsker å være en naturlig del av helsetjenesten og en seriøs faghandel. Parallelt finner vi karameller, konfekt, løsnegler, pennaler, promilletester, øredobber, falske øyevipper og rettetenger i sortimentet. Dette skjer under slagord som «Vår kunnskap – din trygghet» og «Let´s feel good».

Hvordan henger dette sammen? Hvorfor selges slike produkter på norske apotek? Og hvordan oppleves det å selge slike produkter til kundene? Farmasiliv har tatt en prat med kjedekontor og tillitsvalgte i de tre største apotekkjedene for å finne noen svar.

Miriam Skåland, strategidirektør i Norsk Medisinaldepot, mener kundene bidrar til å bestemme hvilket sortiment apotekene skal ha. Foto: Norsk Medisinaldepot

Naturlig utvikling

Miriam Skåland, strategidirektør i Norsk Medisinaldepot og Vitusapotek, ser det som naturlig at apotek, som all annen handel, over tid utvikler sortimentet. – Til syvende og sist er det kundene som bidrar til å bestemme hvilket sortiment

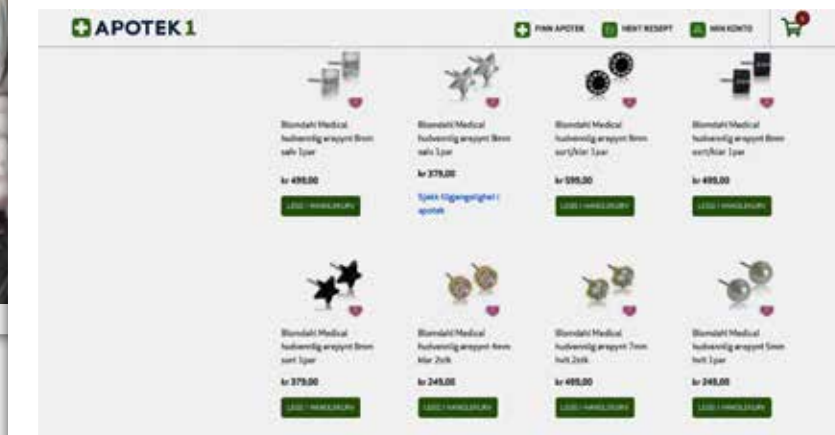
vi skal ha. Produkter som løsnegler og konfekt utgjør en svært liten del av vårt sortiment, og er noe vi fokuserer lite på. Den høye tilliten til apotekbransjen gjør oss trygge på at apotek ses på som en seriøs faghandel, sier hun.

Anne Margrethe Aldin Thune, kommunikasjonsjef i Boots Norge, viser til at sortimentet i Boots er grundig vurdert og i stadig utvikling. Foto: Boots Norge

Kvalitetssikret sukkerbombe til påsketuren fra Apotek 1. Foto: Kristin Rosmo

Nikkelfritt – for sikkerhet skyld. Skjerm bilde fra Apotek 1 nettbutikk.

Boots Norge mener det er viktig å følge med i markedet og å tørre å fornye seg. – Hvis vi ikke har en fornuftig tilnærming til utviklingen, blir vi fort utdaterte, sier Anne Margrethe Aldin Thune, kommunikasjonsjef i Boots Norge, og påpeker at sortimentet er i stadig utvikling. – Løsnebler er for eksempel et naturlig tilskudd til en allerede eksisterende produktkategori. Kvalitet er viktigst for oss når vi tar inn nye produkter. Vi må vise oss kundenes tillit verdig, sier Thune.

Ellen Karine Ous, fag- og kvalitetsdirektør i Apotek 1, peker på rammebetingelsene for omsetning av legemidler som hovedårsak til at slike produkter selges på norske apotek. – Fordi vi som apotekkjede har en svært lav fortjeneste på legemidlene, er det nødvendig for oss å tilby andre varer som kundene ønsker, har bruk for og som passer inn i vårt apotekkonsept. På den måten har vi mulighet for å fortsette å være et tilgjengelig og lavterskel helsetilbud for befolkningen, forklarer hun.

Søt tradisjon

Men hvordan henger kjedenes slagord sammen med salg av søtsaker som kon-

Ellen Karine Ous, fag- og kvalitetsdirektør i Apotek 1, mener rammebetingelsene gjør det nødvendig å tilby andre varer som passer inn. Foto: Apotek 1

fekt, lakris, karameller og mandler med sjokoladetrekk?

– Boots-slagordet «Let's feel good» er bredt og inkluderende. Vi mener at det å føle seg bra handler om ulike aspekter. Som helse, mestring og livskvalitet, som er kjernevirksomheten vår. Det handler også om livsglede, forklarer kommunikasjonsjef Thune.

Hos Apotek 1 er det slagordet «Vår kunnskap – din trygghet» som gjelder. Fag- og kvalitetsdirektøren viser til tradisjon som årsak til at apotekene tilbyr kundene søtsaker til høytider som jul og påske.

– Denne tradisjonen viderefører vi, og vi ser at også våre kunder setter pris på det, sier Ous.

Handelsvarer i apotek

- Handelsvarenes andel av totalomsetningen i apotek var rundt 23 prosent i 2018.
- Andelen har holdt seg relativt stabil siden 2012.
- I 2004 var denne andelen rundt 16 prosent.
- Rundt en av fire apotekbesøkende oppsøker apoteket med formål om kjøp av handelsvarer.
- Store handelsvarekategorier i dag er blant annet hud, munn/tann, sår/småskader, kosttilskudd og medisinsk utstyr.

Kilder: Apotekforeningen, Norsk Medisinaldepot, Apotek 1 og Boots Norge

Også Skåland i Vitusapotek peker på tradisjon når Farmasiliv spør om hvordan kundeløftet «Vi vet» henger sammen med salg av søtsaker som konfekt, lakris, karameller og drasjerte mandler.

Verken Ous eller Skåland ønsker å kommentere spørsmålet ytterligere når Farmasiliv spør om sammenhengen mellom salg av søtsakene med Apotek 1-slagordet «Vår kunnskap – din trygghet» eller Vitusapoteks kundeløfte «Vi vet».

Stort vareutvalg er flott

Apotektekniker Monika Nilsen ved Apotek 1 Vestvågøy er hovedtillitsvalgt for Apotek 1 i Farmasiforbundet. Hun mener det viktigste er at apotekansatte har fokus på en trygg og god utlevering av medisiner, men er ellers svært positiv til at apotek selger denne type produkter. – Hvis en ser historisk på dette, så har det vært et stort utvalg av ulike produkter i apotek over hele verden. Det synes jeg er flott, sier hun.

Monika Nilsen, hovedtillitsvalgt for Apotek 1, mener et stort produktutvalg i apotek er flott. Foto: Vette Daler.

Nilsen påpeker viktigheten av at produktene er testet og kvalitetssikret, og erfarer at mange velger å kjøpe produkter på apotek fordi det føles trygt. Hun tror kunder i dag er blitt vant med å finne et bredt utvalg av produkter innen helse og velvære i apotek.

Som et eksempel kan løsvipper være en anbefaling til kvinner som har lite eller ingen vipper grunnet kreft eller annen sykdom.

– Så lenge kundene gir positiv respons og liker produktene, så ser jeg ingen grunn til å ikke ha dette utvalget i apotek, sier Nilsen.

Skulle aldri skjedd

Skepsisen er litt større hos hovedtillitsvalgt for Boots i Farmasiforbundet, Inger Johanne Opseth. Hun jobber til daglig ved Boots apotek Elverum.

– Bakgrunnen for at vi finner denne type produkter i norske apotek i dag, er det frie eierskapet og den frie etableringen av

Hovedtillitsvalgt for Boots, Inger Johanne Opseth, mener fritt eierskap og fri etablering av apotek aldri skulle skjedd. Foto: Vette Daler.

apotek som norske politikere åpnet for gjennom den nye apotekloven i 2001.

Opseth mener at utviklingen innen sortiment vi har sett til nå, bare er begynnelsen.

– Utenlandske eierskap og myndighetenes avanseskutt på legemidler tvinger apotekkjedene til å satse på nye handelsvarer, selv om de ikke nødvendigvis er naturlige å finne i apotek. Frisliippet skulle aldri ha skjedd, mener hun.

Opseth understreker likevel at hun er positiv til at apotek utvikler sortimentet, for eksempel innen sminke og julegaver. Hun tror mange kunder etterhvert begynner å venne seg til og sette pris på at apotek er blitt mer lik andre velværebutikker. – Mange synes det er bra å finne produkter som løsvipper i apotek, eksempelvis kreftpasienter. Jeg er mer skeptisk om det

Anne Berit S, Malvig, hovedtillitsvalgt i Vitusapotek, mener vareutvalget på apotekene er tilpasset en tøff konkurranse. Foto: Åse Lunde

Tillit til apotek

Selv om handelsvaresortimentet har utviklet seg i en retning med produktgrupper som også selges i andre butikker og kanaler og som ikke tradisjonelt forbindes med apotek, har det ikke svekket forbrukernes tillit til apotekene.

- Apotekbransjen har høy tillit hos norske forbrukere.
- Apotekbarometeret for våren 2019 viser at 74 prosent av respondentene har stor eller svært stor tillit til apotekene. I fjor høst var tallet 69 prosent.
- Tilliten har vært stabilt høy helt siden målingene startet i 2002.

Kilde: Apotekforeningen/Apotekbarometeret

blir for mye av luer og badekåper og den slags produkter. Det tror jeg kan svekke oss som faghandel, sier hun.

Endret handlemønster

Hovedtillitsvalgt apotektekniker i Vitusapotek, Anne Berit S, Malvig, ønsker at også friske kunder skal komme til apotekene og finne de varene de ønsker. Til daglig jobber hun ved Vitusapotek Elefantene i Kristiansand.

– Handlemønsteret i befolkningen har endret seg, og da må også vareutvalget på apotekene endres for å overleve i en tøff konkurranse, mener hun.

Malvig tror varer som karameller, pennaler, promilletest, løsnegler og falske øyevipper er tilskudd til vareutvalget som gjør apoteket mer konkurransedyktig.

– Jeg tror det viktigste for kundene er kvalitet og tilgjengelighet, og ikke hva slags produkter apotekene selger. Varer som kaffe, te og sjokolade selges bare i forbindelse med jul. Dette er tross alt en liten brøkdel av de varene som selges via apoteket. Faget vårt er alltid hovedfokus, mener den hovedtillitsvalgte apotekteknikeren i Vitusapotek. ■

Hev din kompetanse i sommer

— med 6 nye kurs fra Apokus

NE116 EPILEPSI

Lær mer om epilepsi, hvordan det behandles, og hvilke gode råd du kan gi om antiepileptika.

IN112 VAKSINER

Lær mer om hvordan vaksiner virker, og hvordan du kan gi gode råd til kundene.

MU110 REVMATOID ARTRITT

Lær mer om legemidlene som brukes, og hvilke gode råd du kan gi til pasienter med revmatoid artritt.

AP109 LOVER OG REGLER I SELVVALGET

Lær mer om hvilke lover og regler som gjelder i selvvalget for å gi råd om egenomsorg.

AP110 FAGLIGE UTFORDRINGER I SELVVALGET

Lær mer om hvordan du kan finne gode og faglig forsvarlige løsninger i utfordrende situasjoner.

AP111 PRAKTISK BRUK AV LEGEMIDLER

Lær mer om praktisk bruk av ulike legemiddelformer, og hvordan du kan bruke rådene i møte med kunden.

KURSENE ER TILGJENGELIG FOR DEG I APOTEKETS LÆRINGSPORTAL

   @APOKUS_NO [FB.COM/APOKUS.NO](https://www.facebook.com/apokus.no) [APOKUS.NO](https://www.apokus.no)

 apokus

Spilloppmaker og superbruker

Vitser, sang og plystring er viktige innholdsstoffer i apotektekniker Jan Vidar Buas arbeidshverdag ved Sykehusapoteket i Trondheim. Der blandes de i passende mengder med prosedyrer, kontroller og legemidler i endoser.

Av: Kristin Rosmo

Apotektekniker Jan Vidar Buas ved Sykehusavdelingen på Sykehusapoteket i Trondheim synes han lever ut drømmen, både på jobben og ellers.

– Jeg har fått en god jobb, fast inntekt, hus og kone. Sammen drar vi på konserter og reiser. Jeg får ellers også dyrket mine egne interesser, som trommespill, gaming og sykling i Siftstaden Sykkelklubb, sier han.

Buaas har helt siden barndommen vært fascinert av apotekverdenen. Under apotektekniker-utdanningen tidlig på 2000-tallet fikk han anledning til å besøke Sykehusapoteket i Trondheim.

– Det var imponerende å se hvordan de jobbet, og det var en forlokkende tanke å

søke jobb her. Samtidig følte jeg det var helt utenkelig at jeg skulle kunne få en slik jobb.

Men det gjorde altså den unge Trondheims-mannen da militærtjenesten nærmet seg slutten i 2005. Det er han takknemlig for, for han stortrives fortsatt. – Den gangen var det bare en bitteliten herregarderobe, og ingen kø inn dit. Nå har det endret seg, og andelen menn har økt betydelig, til nærmere 25 prosent. Min

erfaring er at det blir litt mer dynamikk i arbeidshverdagen når vi er flere menn her.

Da Buaas begynte i Sykehusavdelingen ble ordrene fra sykehusavdelingene på tradisjonelt vis kodet i FarmaPro, plukket og farmasøytikkontrollert. For noen år siden gikk avdelingen over til EDA (endoseanlegg), og Buaas var tungt involvert i implementeringen av systemet. Han har en rolle som systemets superbruker og har også både dokument- og programvareansvar.

– Jobben innebærer blant annet opplæring av helsepersonell ute på sykehusets avdelinger, oppfølging av prosedyrer, testing av nye programversjoner og leverandørkontakt. Det er både spennende og lærerikt, og jeg trives aldeles utmerket. Vi som jobber her har det fantastisk bra sammen.

Kollegene mener at det er litt stille på jobb når Buaas ikke er der. Det skyldes at han har en stor porsjon humor, som bare må få utløp, og det blir mye latter, kommentarer, sang og plystring. – Spilloppmaker og klovn har jeg vært helt siden barne-skolen. Kollegene mine sier at de setter pris på det, selv om det sikkert kan bli litt mye av og til.

Humoren bobler i den 34-årige trønderen. Det gir seg ofte utslag i en mer eller mindre god legemiddel-vits. Farmasiliv slipper heller ikke unna.

– Der ingen skulle tru at nokon kunne Burinex, avslutter Buaas. ■

Jan Vidar Buas.
Foto: Kristin Rosmo.

Jan Vidar Buas

Alder: 34

Bosted: Byåsen i Trondheim

Familie: Gift med Åsa og har katten Lucy

Interesser: Musikk, konserter, trommespilling, sykling og PC-spill/gaming

Utdanning: Apotektekniker fra Brundalen videregående skole (2004)

Arbeidssted: Sykehusapoteket i Trondheim

Arbeidsoppgaver: Forsyning av varer til avdelingene ved St. Olavs Hospital, programvareansvarlig, EDA superbruker, dokumentansvar for ulike driftsprosedyrer.

Fagorganisert: Ja

Parat UNG-styret ønsker velkommen til Hunderfossen i oktober. Foto: Trygve Bergslund.

Høstens vakreste eventyr

Er du under 35 år og medlem i Parat? Vi i Parat UNG er klare for vårt årlige treff og ønsker å ha med deg! I år kan vi tilby tre innholdsrike dager i Hunderfossen fra 16.–18. oktober, med muligheter for både faglig og sosialt påfyll.

Parat UNG fungerer som talerør for alle medlemmer under 35 år, og jobber med utfordringene studenter, lærlinger og unge arbeidstakere møter i dagens arbeidsmarked. Vi sitter i Parats hovedstyre og har en målsetting om å få flere unge til å engasjere seg i fagbevegelsen. Vi vil sette unge arbeidstakeres interesser på dagsordenen.

Inspirerende innhold

Dette er en samling for deg som ønsker å lære mer om Parat og Parat UNG, eller for deg som ønsker å engasjere deg mer i din fagforening. Enten du deltar for å styrke dine fagforeningskunnskaper eller om du deltar for det sosiale, vil dette bli en innholdsrik og spennende samling. På samlingen vil du få mulighet til å bli kjent med oss i styret i Parat UNG og mange andre unge, engasjerte mennesker fra flere sektorer og bransjer.

Du vil også få mulighet til å hilse på våre gode samarbeidspartnere fra Gjensidige som vil holde foredrag om fordelene man får hos dem som medlem av Parat, blant annet gunstige betingelser på lån og rabatt på forsikringer. Gjensidige vil selvfølgelig være tilgjengelige for å svare på dine spørsmål om både lån og forsikring.

Lektor ved Høyskolen i Kristiania, Dag Inge Fjeld, vil holde foredrag med temaet «Stabile mennesker i rivende teknologisk utvikling». Dag Inge har jobbet som analytiker og kommunikasjonsrådgiver, og har i tillegg tidligere blitt kåret til «Årets Foredragsholder» av ANFO. Vi har stor tro på at dette blir et faglig interessant og underholdende seminar.

I tillegg til faglig påfyll er det lagt opp til sosiale aktiviteter i Hunderfossen. Både rebusløp i Hunderfossen og en tur

innom Ivo Caprinos eventyrlige verden står på plakaten, før vi avslutter med felles middag og sosial hygge.

Høres dette ut som noe for deg? Påmeldingen til samlingen er nå åpen. Du kan melde deg på ved å klikke deg inn på kurskalenderen på Paratkompetanse.com. Parat UNG dekker reisekostnader, kost og losji. Dersom du ikke skulle få permisjon med lønn fra arbeidsgiver dekker vi også tapt arbeidsfortjeneste. Bekreftelse på plass vil bli sendt ut i midten av august sammen med et mer detaljert program for samlingen.

På årets treff skal vi også velge nytt styre. Dersom du, eller noen du kjenner, har det lille ekstra engasjementet til å ta fatt på en spennende og utfordrende oppgave som styremedlem i Parat UNG, ber vi deg ta kontakt med oss på parat.ung@gmail.com.

*Med vennlig hilsen,
Styret i Parat UNG*

Ferietid og ferieloven

Ferie er for de fleste sol, sommer og tid sammen med familie og venner. Valg av tid for avvikling av ferie kan av og til skape noen problemer på arbeidsplassen. Vet du hvilke regler som gjelder dersom du blir syk i ferien, eller hvor mange feriedager du har rett til?

Av: Lene Liknes Hansen og Eva Borhaug

Iet harmonisk arbeidsforhold vil partene som regel bli enige om når ferien skal tas ut og hvor lang ferie man tar om gangen. Det vil også være naturlig for arbeidsgiver å forhøre seg med arbeidstaker når man ønsker å ta ut ferie.

Hvor mange feriedager har du krav på?

Ferieloven legger opp til at arbeidsgiver skal drøfte feriefastsettingen med den enkelte arbeidstaker eller med de tillitsvalgte. Arbeidstaker kan kreve å få underretning om feriefastsettingen tidligst mulig og senest to måneder før ferien starter, såfremt ikke særlige grunner er til hinder for dette. Både underretning senest to måneder før og drøftingsplikten er såkalte ordensregler, noe som betyr at det ikke får noen konsekvenser dersom arbeidsgiver unnlater å følge disse reglene.

Alle, uansett stillingsprosent, har rett på fire uker og én dag ferie (25 virkedager – ferieloven opererer med lørdag som virkedag). I tillegg har de fleste som er omfattet av en tariffavtale rett på fem ukers ferie (30 virkedager). Ved bytte av jobb eller tiltredelse i ny jobb, har man som hovedregel rett til full ferie dersom man starter å jobbe i den nye stillingen senest 30. september i ferieåret. Arbeidstakere som tiltrer etter denne datoen, har kun rett på ferie i seks virkedager. Begge tilfeller forutsetter imidlertid at det kan godtgjøres at full ferie ikke allerede er avviklet hos annen arbeidsgiver tidligere samme år.

Fyller du 60 år i løpet av ferieåret, har du rett på seks virkedager ekstra ferie. Denne ekstraferien kan tas ut akkurat som det passer deg, enten samlet eller med én eller flere dager om gangen. Deles ekstraferien, kan du imidlertid bare kreve å få fri så mange arbeidsdager som du normalt har i løpet av en uke. Du skal gi arbeidsgiver minst to ukers varsel før avvikling av denne ekstraferien.

Vær oppmerksom på at fridager i turnusarbeid eller deltidsarbeid også regnes som feriedager i ferieperioden. Disse dagene går altså til fradrag i ferietiden. Er du usikker på hvor lang ferie du har rett på, kan du sjekke med HR-avdeling en eller personalansvarlig.

Når skal ferien tas ut?

Det er mest vanlig å ta ut størsteparten av ferien i skoleferien. Hovedferieperioden etter ferieloven regnes fra 1. juni til 30. september. I denne perioden har arbeidstaker rett på tre uker sammenhengende ferie. Det er likevel arbeidsgiver som til syvende og sist bestemmer når ferien skal tas ut dersom partene ikke blir enige.

Restferien kan også kreves tatt i sammenhengende arbeidsdager. Arbeidsgiver kan altså få problemer med å dele opp denne ved for eksempel å si at arbeidstaker må ta ut tre feriedager i påskeuken og to dager i romjulen. Har man den femte ferieuken vil dette bli enklere for arbeidsgiver. Her

kan arbeidsgiver kreve at arbeidstaker tar ut restferien samlet i påskeuken og deretter den avtalefestede ferien samlet i for eksempel romjulen.

Dersom ferien er fastsatt og du som arbeidstaker har mottatt informasjon om dette, kan arbeidsgiver som hovedregel kun endre tiden for ferie dersom dette er nødvendig på grunn av uforutsette hendelser som vil skape vesentlige driftsproblemer og det ikke kan skaffes stedfortreder. Endringer skal drøftes, og arbeidstaker kan kreve erstatning for dokumenterte merutgifter dersom avtalt ferie endres. Arbeidstaker plikter i så tilfelle å gi opplysninger om merutgiftene i drøftingene. Dersom man ikke gjør det, får man kun dekket merutgifter i den utstrekning de fremstår som nærliggende følger av omleggingen.

Disse reglene om endring av ferie gjelder likevel ikke dersom ferien endres som følge av ferieavvikling i oppsigelsestid eller ferieavvikling ved sykdom, permisjon, arbeidskamp eller lignende.

Ferieavvikling i oppsigelsestid

Dersom du har sagt opp stillingen din, kan du be om uttak av ferie i oppsigelsestiden. Dette krever enighet fra arbeidsgiver. Arbeidstaker kan kreve tre uker i sammenheng dersom oppsigelsestiden er i hovedferieperioden. Tiden for fastsatt ferie kan ikke uten arbeidstakers samtykke

endres på grunn av oppsigelse, med mindre det er nødvendig på grunn av uforutsette hendelser og dette vil skape vesentlige driftsproblemer der det ikke kan skaffes stedfortreder.

I situasjoner hvor arbeidsgiver har gått til oppsigelse av arbeidstaker, kan arbeidsgiver kreve at arbeidstaker tar ut ferie i oppsigelsestiden, men kun dersom oppsigelsesfristen er tre måneder eller lengre. Ved kortere oppsigelsesfrist må arbeidstaker samtykke i at ferien blir lagt i oppsigelsestiden. Dersom arbeidstaker og arbeidsgiver allerede før oppsigelsen har avtalt ferie som faller i oppsigelsestiden, kan arbeidstaker likevel motsette seg avvikling av ferie i denne perioden.

Arbeidstaker kan uansett kreve at ferie avvikles før oppsigelsesfristens utløp, hvis det etter dette tidspunktet ikke er tid til å avvikle ferie innenfor hovedferieperioden eller ferieåret. Arbeidstaker som selv sier opp sin stilling etter 15. august, kan likevel ikke kreve at ferie legges til tiden før 30. september.

Hva om du blir syk i ferien?

Det hender at man blir syk i ferien. Hvordan skal man da forholde seg? Man må her skille mellom sykdom som oppstår før avtalt ferie starter og sykdom som oppstår i selve ferien.

Dersom arbeidstaker blir syk før ferien starter, kan man kreve at ferien utsettes til

senere i ferieåret. Kravet må dokumenteres med legeerklæring og fremsettes senest siste arbeidsdag før ferien starter.

Blir man syk mens man har ferie, kan man kreve at et tilsvarende antall virkedager ferie utsettes og gis som ny ferie senere i ferieåret. Igjen må kravet dokumenteres med legeerklæring og fremsettes uten ugrunnet opphold etter at arbeidet er gjenopptatt. Er man fortsatt syk etter at ferien er avsluttet, bør man så snart som mulig melde fra til arbeidsgiver om at man krever ferien utsatt. Dette kan for eksempel gjøres samtidig som man sender inn sykemelding. Går det for lang tid, risikerer du å tape kravet om utsatt ferie.

Ferieavvikling under foreldrepermisjon

Arbeidsgiver kan ikke, uten arbeidstakers samtykke, legge ferie til permisjonstid hvor det ytes foreldrepenge etter folketrygdloven. Dette gjelder imidlertid ikke hvis man kun har gradert permisjon. Tilsvarende krav til samtykke ved ferie i permisjonstiden gjelder for fedre og andre omsorgspersoner som har permisjon i tilknytning til fødsel etter arbeidsmiljølovens bestemmelser om omsorgspermisjon.

Arbeidstaker kan likevel kreve å avvikle lovbestemt ferie i løpet av permisjonstid der det ytes foreldrepenge, slik det er beskrevet i folketrygdloven paragraf 14-9 om full foreldrepermisjon og paragraf 14-16 om gradert foreldrepermisjon.

Faller permisjonstid sammen med allerede fastsatt ferie, kan arbeidstaker kreve utsettelse av de feriedagene som omfattes av permisjonstiden.

Overføring av ferie

Ifølge ferieloven kan man avtale med arbeidsgiver å overføre inntil tolv virkedager av den lovfestede ferien til neste ferieår. Det samme gjelder den avtalefestede ferien. Dette innebærer altså at man kan avtale å overføre inntil 17 virkedager (14

arbeidsdager) totalt til neste ferieår, noe som må avtales skriftlig med arbeidsgiver.

Ferie som i strid med lovens bestemmelser eller på grunn av sykdom eller foreldrepermisjon ikke er avviklet ved ferieårets utløp, skal overføres til neste ferieår. Hvis arbeidsgiver er skyld i manglende ferieavvikling, kan arbeidstaker kreve erstatning. Husk at arbeidsgiver plikter å sørge for at arbeidstaker tar ut minst 25 virkedager i ferie hvert år, og at arbeidstaker har tilsvarende plikt til å avvikle disse feriedagene.

Retten til forskuddsferie

Man har rett til skriftlig å avtale forskuddsvis avvikling av ferie i inntil tolv dager.

Feriepenger

Feriepenger fra arbeidsgiver beregnes på grunnlag av lønn som er utbetalt i opptjeningsåret. Ved vanlig ferieavvikling får man utbetalt feriepenge av lønn opptjent året før. Dersom arbeidsforholdet avsluttes, vil man ha krav på å få feriepenge utbetalt også for året man blir oppsagt, uavhengig av om det er tatt ut ferie det året.

Den vanlige prosentsatsen er 10,2 prosent av feriepengegrunnlaget. Arbeidstakere som omfattes av en tariffavtalt femte

ferieuke har en prosentsats på tolv prosent. For arbeidstakere over 60 år med rett til ekstraferie forhøyes prosentsatsen ytterligere med 2,3 prosent.

Forholdet mellom ferie og feriepenge

Det er viktig å være klar over at det ikke er noen direkte sammenheng mellom ferie og feriepenge. Ferie er rett og slett krav på fri uten lønn for en nærmere bestemt periode. Feriepenge er penge opptjent året før.

Arbeidstaker kan kreve å få ferie uavhengig av opptjente feriepenge. Arbeidstaker kan imidlertid motsette seg avvikling av ferie i den utstrekning feriepengene ikke dekker lønnsbortfallet under feriefraværet.

Utbetaling av feriepenge

Det vanligste er at arbeidsgiver utbetaler opptjente feriepenge i juni, og samtidig «trekker» arbeidstaker i lønn for de antall uker man skal ha ferie. Arbeidsgiver slipper med det å «trekke» i lønn når ferien faktisk tas ut. Dette er en praktisk måte å løse utbetaling av feriepenge på. Måten medfører at mange arbeidstakere opplever å bli «trukket» mer enn én månedslønn når lønningen for juni utbetales. Dette fordi mange arbeidstakere har fem uker ferie i året. ■

Gode reiseråd

- Unngå å ta med mye kontanter og svært kostbare gjenstander. Benytt helst kredittkort.
- Kontroller utløpsdatoen på kortet.
- Fordel kontanter og kort på flere steder, ikke ha alt i samme lomme eller veske. Ha heller ikke med deg for mye av verdi på stranden og lignende.
- Ha aktuelle varslingsnummer lett tilgjengelig i tilfelle sykdom, ulykke eller tyveri.
- Kontakt politi hvis du blir utsatt for tyveri. Få alltid en kopi av anmeldelsen.
- Kontakt nærmeste konsulat og reiseleder dersom du blir ranet og ikke har penge.
- Legg ikke verdigjenstander synlig i bilens kupé på bilferie.

Kilde: Finans Norge

Mat og drikke

- Ved reiser til områder med dårlige hygieniske forhold er det økt risiko for infeksjoner som smitter gjennom mat og vann. Symptomer er vanligvis diaré og oppkast. Smittestoffene drepes ved koking og steking.
- Vær forsiktig med kalde sauser, upasteuriserte melkeprodukter, ikke-meieripakket iskrem, mat tilberedt av rå egg (majones, desserter), salat, rå skalldyr og halvsteekt eller rått kjøtt.
- Du kan trygt spise nylaget kokt eller stekt mat som fortsatt er varm, likeså frukt og grønnsaker som du selv skreller. Vær nøye med å vaske hender etter toalettbesøk, etter kontakt med dyr og før matlaging og måltider.
- Du kan drikke nykokt, varm te og kaffe og (mineral-)vann fra flasker du selv åpner. Det frarådes vanligvis å drikke vann fra springen. Isbiter av forurenset vann er en velkjent smitekilde.

Kilde: Folkehelseinstituttet

Spesielle hensyn

• Barn

Små barns hud er spesielt sårbar for sterk sol. Spedbarn bør unngå soling. Småbarn bør ha klær som dekker større deler av kroppen, eller holdes i skyggen.

Barn er også spesielt sårbare for sykdommer, særlig diaré. Før turer til Sør- og Øst-Europa og tropiske/subtropiske strøk bør barn være fullvaksinert for sin alder med de vaksinene som inngår i barnevaksinasjonsprogrammet. For spedbarn kan vaksinasjonsprogrammet eventuelt fremskyndes. Spør på helsestasjonen i god tid før avreise.

• Gravide

Gravide utsetter seg for en viss risiko ved å reise utenlands, særlig til tropiske strøk og ved reiser under primitive forhold. Spør på svangerskapskontrollen.

• Kronisk sykdom eller funksjonshemming

Personer med kronisk sykdom eller funksjonshemming bør rådføre seg med legen sin før reisen. Det samme gjelder hiv-positive personer med nedsatt immunforsvar eller andre med svekket immunforsvar, som lettere kan utvikle sykdom under utenlandsreise.

• Innvandrere

Etter noen år i Norge har innvandrere vanligvis ingen beskyttelse mot de hyppigst forekommende, smittsomme sykdommene i sitt opprinnelige hjemland. Det er derfor viktig at også innvandrere blir beskyttet med vaksinasjon og bruker forebyggende tiltak mot malaria også før de besøker tidligere hjemland.

• Vaksiner/forebyggende legemidler

- Informasjon om forebyggende tiltak fås hos kommunehelsetjenesten eller fastlegen. Det gjelder også for vaksiner og nødvendige resepter. Ta kontakt i god tid. I noen tilfeller må vaksinasjonen begynne flere uker før avreise.

Kilde: Folkehelseinstituttet

Forbrukerombudet: Mye juks med flypriser og hotellovernattinger på nettet

Mye prisjuks avsløres av et europeisk tilsyn med reiselivsformidlere.

Forbrukerombud Elisabeth Lier Haugseth sier best pris ikke alltid er best.

Den ferske rapporten viser at i en tredel av tilfellene var prisen som kunden først fikk se, ikke den endelige prislappen, og ett av fem markedsførte tilbud var likevel ikke tilgjengelig. Kunder blir også lurt til å tro at det bare er få ledige rom igjen på overnattingsstedet, mens det i virkeligheten er flere – bare at disse er tilgjengelige på andre nettsider.

– Man kan ikke gi inntrykk av at hotellovernattingen koster mindre enn den faktisk gjør. Den markedsførte prisen skal være totalprisen. Den skal inkludere alle utgifter du må betale, sier Lier Haugseth.

Ikke superbillig

Når det gjelder fly, legges billetter ofte ut superbillig på nettet.

– Men så ser vi at det påløper nye kostnader, som seteavgift, bagasjeavgift etc. Når du har kommet deg gjennom bestillingen, så ser du at du har fått en helt annen pris, men så orker du ikke å begynne på nytt, sier Lier Haugseth.

Hun sier også at sammenligningssider kan være forvirrende, fordi de ikke gjenspeiler alle tilleggsutgifter som plutselig kan renne på. Hun er også opptatt av at folk kan bli lurt av brukertalere av hoteller.

– Man må være klar over at brukertalere ikke gir det fulle og hele bildet av et hotell eller en leverandør. Ikke alle negative omtaler kommer fram, eller omtaler kan være redigert. Vi har gjennom tilsynet sett at brukertalene ofte fremstår bedre enn de egentlig er, sier hun.

Forbrukere må sjekke informasjonen bedre, er budskapet. @NTB

Universitets- medarbeiderne

De drøyt 300 Parat-organiserte ved Universitetet i Bergen spenner over 70-80 ulike fagdisipliner og forskjellige avdelinger. Vi har sjekket ut hva fem av fagfolkene fyller arbeidshverdagen med.

Av: Magne S. Otterdal

Vi har møtt en tannhelsesekretær, en elektronfotograf, en tynnsliper, en malerikonservator og en fotograf som digitaliserer gamle bilder.

Tannhelse ved Ulrikens fot

Mona Johannesen jobber som seksjons-tannhelsesekretær ved Institutt for klinisk odontologi, ved avdeling for endodonti. Det utdannes tannleger og tannpleiere. – Jeg bistår tannlegestudentene med å dekke opp stolene og utstyret, hjelpe i behandlingen og serve studentene, sier Johannesen.

Opgavene spenner fra pasientomsorg, assistanse til tannlege/tannpleier og studenter, røntgen, opplæring av studenter i hygiene, oppdekking og avspriting av unit, etterfylling av instrumenter og materialer, steriliseringsarbeid og vedlikehold av utstyr i tillegg til pasientadministrative oppgaver.

Johannesen påpeker at trivselen på jobb er høy.

– Det er et fint sted å jobbe – med gode kolleger. Det er et stort arbeidsmiljø, og det er mange å støtte seg på, sier hun. Hun vektlegger også at det er mange arbeidsgrupper og avdelinger ved Odontologen, som holder til i moderne lokaler i Årstadveien ved foten av fjellet Ulriken i Bergen.

Det er et stort faglig miljø med 80 tannhelsesekretærer, som jobber sammen

med 90 tannleger og 350 tannlege- og tannpleiestudenter.

– Forskjellen mellom å jobbe privat eller offentlig og på Odontologen, er at vi her er i en undervisningsinstitusjon som utdanner tannleger, tannpleiere, spesialister og kvalifiseringskandidater, og med pasientbehandling som del av undervisningen, sier Johannesen.

Medlemmer over hele Bergen

Vi drar fra Ulrikens fot til Nygårdshøyden, hvor universitetets realfagbygg ligger. Det er hovedtillitsvalgt Randi Heimvik som

er guide. Heimvik har over 300 Parat-medlemmer å følge opp, ettersom ikke langt fra en av ti universitetsansatte er medlemmer. Hun er 100 prosent frikjøpt til fagforeningsarbeid.

Medlemmene er spredt på universitetets 100 forskjellige lokaliteter rundt i byen mellom de syv fjell, så arbeidshverdagen byr på en del lokal reising, for å si det mildt. Mens vi kjører gjennom byen fra det ene universitetsbygget til det andre, påpeker Heimvik at det er en stor arbeidsplass. >>

*Irina Maria Dumitru sliper bergarter og mineraler ned til en tykkelse på 30 mikron.
Foto: Gorm K. Gaare.*

*Som én av 80 tannhelsesekretærer ved Institutt for klinisk odontologi har Mona Johannesen en både kollegial og faglig spennende arbeidsplass.
Foto: Gorm K. Gaare.*

Randi Heimvik, lydingeniør, er hovedtillitsvalgt for godt over 300 Parat-medlemmer fordelt på 70–80 fagdisipliner ved Universitetet i Bergen. Foto: Gorm K. Gaare.

Irene Heggstad er seniorforskningsingeniør ved Institutt for geovitenskap, der hun har ansvaret for elektronmikroskopi. Foto: Gorm K. Gaare.

Maria Dumitru gikk fra mastergrad til fast jobb ved Institutt for geovitenskap. Foto: Gorm K. Gaare.

Brasilianske Soraya Jacques Rodrigues setter pris på det internasjonale arbeidsmiljøet ved UiBs museumsavdeling. Foto: Gorm K. Gaare.

Morten Heiselberg jobber med fotografi, digitalisering, retusjering, digital restaurering og ferdigstilling av bilder for trykk. Foto: Gorm K. Gaare.

”Medlemmene representerer 70–80 ulike fag, så det er en god bredde, fra tannhelsesekretærer til direktører.

– Medlemmene representerer 70–80 ulike fag, så det er en god bredde, fra tannhelsesekretærer til direktører. Det kan være utfordrende å ha både ansatte og ledelse som medlemmer, sier Heimvik.

Hun er lydingeniør med fartstid i NRK og filmsektoren og underviste lyd ved universitetet i flere år før hun ble hovedtillitsvalgt. Som høyskoleutdannet har hun tanker om at mange høyskoler bestreber seg på å oppnå universitetsstatus.

– Personlig mener jeg det tar vekk litt av fagutdanningen, når jeg tenker på de tekniske fagene. En bachelor i ingeniørfaget sier ikke så mye som når du kommer ut av en høyskole med en spesifikk kode på hvilken fagutdanning du har tatt, sier Heimvik.

Hun synes det er trist at høyskolene forsvinner.

– De har en annen mulighet til en høyere utdanning enn ved universitetene, sier Heimvik.

Fotograferer med elektroner

Inne i Realfagbygget hilser vi på Irene Heggstad, seniorforskningsingeniør ved Institutt for geovitenskap. Hun er utdannet fotograf og jobber med elektronmikroskopi, mikroskopisk metodikk og forskningsfotografi.

– Daglige rutiner her på elektronmikroskopisk lab er å veilede studenter og forskere innenfor preparering og mikroskopering. Jeg hjelper dem med å få frem de beste fotografiske og analytiske resultater av det de arbeider med, sier Heggstad.

Det er mest mastergradsstudenter fra realfag, men også forskere fra hele universitetet.

– De kommer med mye forskjellig, så det er ingen dager som er like, sier Heggstad. Det kommer kjemikere, geologer, biologer, mikrobiologer og medisiner.

Hovedtillitsvalgt Randi Heimvik

For Heggstad gjelder det å veilede til de respektive utøverne kan utføre elektronmikroskopering på egen hånd.

– Intensjonen er at studentene skal gjøre dette selv, noe alle ønsker å gjøre.

Heggstad forklarer at elektronmikroskop er som et kamera som bruker elektroner i stedet for lys, og det lages svart-hvitt-bilder.

– Jeg trives veldig godt, jeg får delta i mye forskjellig hver eneste dag og hver eneste uke. Det er alltid noe spennende og interessant, mye å lære, sier Heggstad.

Roper ofte eureka i billedsamlingen

Morten Heiselberg er fotograf og seniorkonsulent ved billedsamlingen, en del av spesialsamlingene ved Universitetsbiblioteket i Bergen. Han jobber med fotografi, digitalisering, retusjering, digital restaurering og ferdigstilling av bilder for trykk.

– Det er en utrolig spennende jobb.

Jeg har jobbet her i 20 år, og jeg finner fremdeles nye samlinger og nye spennende motiv hver dag, sier Heiselberg.

Det hender titt og ofte at han roper eureka når han stadig finner nye spennende bilder fra 1800-tallet. Blant en million fotografier er samlingen etter fotopioneren Knud Knudsen. Heiselberg har vært Parat-medlem alle årene ved billedsamlingen, han har også vært tillitsvalgt.

– Som tillitsvalgt var det spennende å se hvordan et stort universitet drives. En blir ofte som på en egen liten øy når en jobber på en spesialavdeling som dette, sier Heiselberg. Gjennom Parat har han et stort kollegialt miljø.

En internasjonal arbeidsplass

Soraya Jacques Rodrigues er malerikon-servator ved Universitetsmuseet. Når Parat-bladet kommer på besøk er hun og kollegene i full sving med et utstillingsprosjekt til UiBs nye naturhistoriske museum som åpner i oktober.

– Vi tar imot gjenstander som skal stilles ut, fotograferer, rengjør og istandsetter for utstilling, sier Rodrigues.

Hun trives godt i jobben, og synes det er et godt arbeidsmiljø med 17 kolleger i avdelingen.

– Vi er veldig internasjonale, med folk fra England, Tyskland, Brasil – der jeg kommer fra – Sverige, og Danmark, sier Rodrigues. Som de fleste konservatorene er Rodrigues Parat-medlem.

Tynnsliper steiner til 30 mikron

Irina Maria Dumitru er avdelingsingeniør ved Institutt for geovitenskap. Dumitru tok mastergrad i geovitenskap, og ble deretter ansatt ved instituttet. I sitt laboratorium tynnsliper Dumitru bergarter og mineraler.

– Vi sliper ned til de er 30 mikron, som er 0,03 millimeter. Tynnslip brukes mest til mikroskopering, identifikasjon av mineraler og analyse. Prøvene går til ulike forskere ved universitetet eller for eksempel i oljeindustrien, de ser etter karakteristikkene i et oljereservoar, sier Dumitru.

Hun er entusiastisk med tanke på utforskning av bergarter, og hun liker å mikroskopere når hun har slipt en steinprøve. Det er mye fysikk og kjemi i oppgavene hun står overfor i det daglige.

Selv om Irina Maria Dumitru jobber alene på laben, er hun en del av et større team ved instituttet.

– Jeg synes det er veldig kjekt å jobbe med det akademiske, sier hun. Og hun lovpriser miljøet i Realfagbygget for å være en internasjonal arbeidsplass.

– Jeg er jo innvandrer, og her på universitetet er vi utrolig mange som kommer fra forskjellige land, det er veldig kjekt, sier Dumitru.

– Hva betyr Parat for deg?

– Veldig mye. De har alltid vært der for meg hver gang det har vært spørsmål jeg vil ha svar på. Jeg har alltid funnet noen å snakke med. De er veldig velkommende og integrerende, ja jeg liker å være Parat-medlem. ■

Tonje Krakeli Sneen, Helene Husebø og Diyana G. Tiedt.
Foto: Trygve Bergsland.

Parat øker kompetansen med flere nyansatte

Parat har sterk medlemsvekst og har den siste tiden ansatt flere høyt utdannede innen økonomi og kommunikasjon. Generalsekretær i Parat, Trond R. Hole, sier det er et mål for organisasjonen å være en attraktiv arbeidsgiver for unge som søker en spennende arbeidsplass. Tonje Krakeli Sneen (28) er utdannet samfunnsøkonom fra Universitetet i Bergen og ansatt i Parats forhandlingsavdeling.

– Vi er en aktiv samfunnsaktør og Krakeli Sneen bidrar til at vi i enda større grad kan gå inn i komplekse problemstillinger. Vår målsetting er å få stortingspolitikere og andre til å støtte vår jobb med å skape en enda bedre arbeidsdag for medlemmer og andre, sier Hole.

Kommunikasjon er styrket gjennom ansettelse av Helene Husebø (25) som er utdannet jour-

nalist og i tillegg har en master fra London School of Economics.

– Vårt arbeid med å nå ut med relevant informasjon til det norske folk, medlemmer og sentrale politikere er viktig. Med Husebø på laget ser vi flere muligheter til å ytterligere forsterke dette arbeidet, sier Trygve Bergsland som leder Parats kommunikasjonsarbeid.

Diyana G. Tiedt (48) er utdannet innen økonomi og forretningsjus ved BI og nyansatt i Parats økonomiavdeling.

– Organisasjonen har hatt sterk vekst det siste året, der både Parat forsvar og politilederne har blitt en del av Parat-familien. Tiedt styrker økonomijobben og gjør at vi leverer enda bedre tjenester til våre medlemmer, sier Per Jostein Ekre, som er forbundsadvokat og leder av Parats service-avdeling.

Nathalie Gullager. Foto: Trygve Bergsland.

Fast rådgiver

Nathalie Gullager har blitt fast ansatt som rådgiver i Parats regionavdeling. Nathalie bor i Oslo, har en bachelor i juss og en mastergrad i menneskerettigheter. Hun har siden februar 2018 vært vikar i regionavdelingen.

Truls Bjørhei. Foto: Trygve Bergsland.

Rådgiver i region nord

Truls Bjørhei skal i høst vikariere noen uker som rådgiver i region nord. I dag har han et vikariat i Parats regionavdeling i Oslo. Bjørhei er utdannet jurist, har lang ledererfaring fra statlig sektor og har vært tillitsvalgt i Arbeids- og Velferdstilsattes Yrkesorganisasjon (AVYO).

Ny kampanje

Parat har igangsatt en ny digital vervekampanje, som kommer til å gå frem til september 2019. Vi vil oppfordre alle medlemmer og tillitsvalgte til å fortsette det gode vervearbeidet dere gjør!

Schjerven samarbeider med Parat i en digital kampanje for å verve flere nye Parat-medlemmer. Fotostripe: Schjerven.

Ny advokat i Parat

Advokat og partner i Grette, Sigurd-Øyvind Kambestad, går til Parat. Kambestad blir Parats andre advokat med møterett for høyesterett.

Kambestad regnes som en av Norges beste advokater på individuell og kollektiv arbeidsrett, og har spesialisert seg på pensjon og erstatningsrett. I tillegg til å jobbe generelt med arbeidsrett, vil Kambestad bistå i kollektive forhandlinger, meglinger og prosesser Parat fører for domstolene.

Sigurd-Øyvind Kambestad.
Foto: Trygve Bergslund.

Parats regionutvalg (RU)

RU region Nord (Finnmark, Troms, Nordland):

Leder: Lars Raymond Holm, Luftfartstilsynet

E-post: Lrh@caa.no

Åse Helen Andersen, Apotek 1 Hammerfest

E-post: aasehelande@hotmail.com

Anne-Katrine Thomassen, Brønnøysundregisterne

E-post: akt@brreg.no

Tor-Fredrik Olsen, Finnmark Fylkeskommune

E-post: tor.fredrik.olsen@ffk.no

Per-Christian Størkersen, Nordland Fylkeskommune

E-post: perst@nfk.no

Terje Grytdal Roland, Nord-Troms Tingrett

E-post: terje.grytdal.roland@domstol.no, Ungrepresentant

RU region Midt (Nord- og Sør Trøndelag, Møre og Romsdal):

Leder: Morten Mørch, NTNU Trondheim

E-post: Morten.morch@ntnu.no

Grete Kambuås, BOOTS APOTEK, Trondheim

E-post: Gretkam@online.no

Ronny Johannessen, NAV IT Forretningspartner, Steinkjer

E-post: Ronny.johannessen@nav.no

Randi Lisbeth Falling, Distriktstannklinikken Valldal

E-post: Randi.falling@mrfylke.no

Andreas Sylte, NTNU Ålesund

E-post: Asy@ntnu.no

Camilla Buvarp Tiller, Nord Universitetet Namsos, Ungrepresentant

E-post: camilla.tiller@gmail.com

RU region Øst

(Østfold, Hedmark, Oppland, Oslo og Akershus):

Leder: Hilde Margrete Bjørklund - Cappelen Damm AS

E-post: hilde.bjorklund@cappelendamm.no

Bente Iren Tollefsen Moen - Statens Pensjonskasse

E-post: bente.iren.moen@spk.no

Stein Grindheim - SAS Ground Handling

E-post: stein.grindheim@sas.no

Ronny Kjønso - Asko Øst

E-post: ronny.kjonso@asko.no

Anja P. Ahlstrøm – NIBIO

E-post: Anja.Ahlstrom@nibio.no

Gry Haakenstad, Oslo kommune, Ungrepresentant

E-post: Gry.haak@gmail.com

RU region vest (Rogaland, Hordaland, Sogn og Fjordane):

Leder: Gro Nondal Buvik, Sognekraft AS

E-post: gro.nondal.buvik@sognekraft.no

Odd B. Eide, Sjøfartsdirektoratet

E-post: Odd.Eide@sjofartsdir.no

Hege Solbakken Sæbø, Stavanger Aftenblad AS

E-post: hege.solbakken.saebo@aftenbladet.no

Tommy Sævareid, Hordaland fylkeskommune

E-post: tommy.saevareid@hfk.no

Erik Andreassen, Gate gourmet i Bergen

E-post: eandreassen@gategourmet.com

Kari Nestaas, Indre Hordaland Jordskifterett, Ungrepresentant

E-post: kari.nestaas@domstol.no

RU region Sør

(Aust- og Vest Agder, Telemark, Vestfold og Buskerud):

Leder: Ragnhild Negård - NAV

E-post: ragnhild.negard@nav.no

Nina Ødegård – Universitetet i Sørøst-Norge

E-post: Nina.Odegard@hvb.no

Cecilie Holt, NAV

E-post: cecilie.holt@nav.no

John-Inge Nerland – Fylkesmannen i Buskerud

E-post: fmbujin@fylkesmannen.no

Anne Britt Skomedal, Vitusapotek Elefantene Kristiansand

E-post: annebritt1962@hotmail.com

Abishek Banstola, NAV Porsgrunn, Ungrepresentant

E-post: abishekbastola@gmail.com

Spørsmål til juridisk og forhandlingsavdelingen i Parat

Vi som gir svar i denne utgaven av Parat er:

*Thomas Lilloe,
Forhandler*

*Renate Messel Hegre
Forhandler*

*Christen Horn Johannessen
Advokat*

*Annbjørg Nærdal
Advokat*

*Odd Jenvin-Steinsvåg,
Spesialrådgiver*

*Thore Selstad Halvorsen
Forhandler*

Har du spørsmål til juristene eller til forhandlingsavdelingen, kan du sende spørsmålene til trygve.bergslund@parat.com. Vi hjelper deg som medlem med alle typer problemstillinger knyttet til arbeidsforhold og tolkning av avtaleverket. Du kan også ta kontakt med oss når det er behov for skriftlig og muntlig rådgivning i forbindelse med omorganisering, nedbemanningsprosesser, ferie, arbeidstidsordninger, trygdespørsmål og lignende.

Arbeidsoppgaver under en streik

Vi er på jobb, mens noen av våre kolleger er i streik. Arbeidsgiver vil at vi skal gjøre arbeidsoppgaver som avdelingen vår har ansvar for, men som vi vanligvis ikke gjør. Vi må derfor gjøre noen av de oppgavene de streikende skulle ha gjort. Er dette streikebryteri?

Kaia

Svar: Ja, det er streikebryteri hvis det innebærer at du pålegges arbeid i større utstrekning eller i videre omfang enn hva du etter arbeidsavtale og tariffavtale er rettslig forpliktet til.

Streikebryteri er ikke lovregulert, så det er ikke ulovlig å være streikebryter. Du kan derfor ikke «straffes» for å utføre streikerammet arbeid. Streikebryteri anses

imidlertid som en illojal og umoralsk handling. Streikebryteri kan også være ødeleggende for tillitsforholdet på arbeidsplassen og er derfor normalt uønsket både fra arbeidstaker og arbeidsgivers side.

Det kan i noen tilfeller være vanskelig å si noe sikkert om hvor grensene for streikebryting går. Vi må derfor foreta en konkret vurdering i hvert enkelt tilfelle.

Utgangspunktet for arbeidstakere som ikke er i streik, er at de har plikt til å gjøre sitt vanlige arbeid, i normalt tempo og innenfor normal arbeidstid. Blir du pålagt andre oppgaver eller overtid ut over det som står i arbeidskontrakten, er dette streikebryteri, og du kan uten å risikere sanksjoner nekte å utføre slikt arbeid. Ta alltid kontakt med Parat før en konkret vurdering før du nekter å påta deg streikerammet arbeid.

Thomas

Rettigheter til ferie

Jeg har søkt arbeidsgiver om å få ta en uke ferie i september. I den forbindelse lurer jeg på når jeg har rett å vite om ferien er innvilget eller ikke?

Arne

Svar: I henhold til ferielovens bestemmelser er det slik at du som arbeidstaker har krav på å vite om feriefastsetting tidligst mulig, og senest to måneder før ferien tar til. Forutsatt at det ikke er særlig grunner til hinder for dette.

Renate

Arbeidsgivers rett til å endre ferietidspunkt

Jeg har fått innvilget ferie for lenge siden og planlagt denne med hele familien. Nå har arbeidsgiver rett før ferien begynner, trukket tilbake ferien og beordret meg på jobb i stedet. Kan arbeidsgiver bestemme det?

Tuva

Svar: Ja, arbeidsgiver kan endre på ferietidspunktet.

Hvorfor er svaret slik? Arbeidsgiver er som alle andre bundet av avtalen med deg om at du skal ha ferie. Samtidig skal arbeidsgiver også ivareta alle sine andre forpliktelser overfor ansatte (lønn og avtaler), og arbeidsgiver har plikter overfor kunder, eiere og andre som i visse tilfelle kan føre til at avtalt ferietid må trekkes tilbake.

Bestemmelser om beordring er beskrevet i ferieloven og kan kun benyttes av arbeidsgiver hvis det er nødvendig på grunn av uforutsette hendelser som vil kunne skape vesentlige driftsproblemer, og det ikke kan skaffes stedfortreder. Dessuten må arbeidsgiver drøfte spørsmålet først og forsøke å løse det på annen måte. Du som arbeidstaker har rett til å la deg bistå av en tillitsvalgt under drøftingen, og du må under drøftingen gi opplysninger om merutgifter du vil kreve å få erstattet. Du har krav på å få ferie på et annet tidspunkt senere. Trenger du hjelp, ber vi deg ta kontakt med oss i Parat.

Christen

Oppsigelse og ferie

Jeg har sagt opp jobben min og har egentlig siste arbeidsdag 31. juli. Har jeg rett til å ta ferie i juli, slik at siste dag på jobb kan være 30. juni?

Helle

Svar: Reglene om ferie er i utgangspunktet de samme i oppsigelsestiden som i et ordinært arbeidsforhold. Det er opp til arbeidsgiver når ferien skal tas ut, men arbeidsgiver skal først drøfte ferietidspunktet med arbeidstakeren. Du har imidlertid krav på minimum tre uker sammenhengende ferie, en eller annen gang i løpet av månedene juni, juli, august og september.

Dersom det allerede er fastsatt når du skal ha ferie, skal i utgangspunktet ferien avvikles som avtalt, selv om du i etterkant har sagt opp jobben. Dersom ferien ikke er avtalt, er det ikke noe i veien for å avtale ferietidspunkt med arbeidsgiver.

Annbjørg

Oppsigelse og ferie II

Jeg jobber som saksbehandler i en statlig etat, men har sagt opp og slutter den 30. juni. Jeg har fått ny jobb som mellomleder, men begynner ikke før 15. august. Før jeg fikk vite at jeg hadde fått ny jobb, hadde jeg avtalt med min nåværende arbeidsgiver å ta ferie de to siste ukene

av juni. Nå ønsker jeg likevel ikke å ta ut disse ferieukenes siden jeg vil være uten inntekt i perioden fra 1. juli til 15. august. Kan min nåværende arbeidsgiver kreve at jeg likevel tar ut ferie i juni?

Gabriel

Svar: Så lenge du selv har sagt opp, er det de vanlige reglene for fastsetting av ferie som gjelder. Det betyr at arbeidsgiver skal drøfte plasseringen av ferien med deg, men dersom dere ikke blir enige, er det arbeidsgiver som avgjør når du skal ta ut ferie. Når ferien allerede er bestemt, har du ikke krav på å få endret uttak av ferie som følge av at du har sagt opp stillingen din.

Du vil ha krav på å få utbetalt feriepengene opptjent i inneværende kalenderår. Det vil til en viss grad kunne kompensere for bortfall av inntekt for perioden 1. juli til 15. august. Samtidig vil det redusere opptjening av feriepengene for neste kalenderår, siden det kun vil være din inntekt i ny jobb fra 15. august og ut året som vil danne grunnlag for feriepengene neste år.

Odd

Ferie utenfor Europa

Familien skal på en tre-ukers rundreise i Asia i sommer. Jeg har hørt at man ikke har like gode sykepenge rettigheter hvis man er utenfor EØS-området. Stemmer det?

Elias

Svar: Ja, det stemmer. Det er EØS-avtalen som gir rett til sykepenge som inntreffer i et EØS-land. Dersom du blir syk utenfor EØS-området, vil man ikke få sykepenge for denne perioden. Dette gjelder selv om du får sykemelding fra en utenlandsk lege og fortsatt er syk når du kommer hjem.

Du kan fortsatt ha rett til ny ferie på et senere tidspunkt, men siden du ikke har krav på sykepenge vil du ikke få lønn for denne perioden.

Thore

				FUGL	HOVED- STAD REISE	▼	SIVBÅT	▼	DANSK ØY	SOMM- ELIER
▶										
									FLYTTE PÅ	
▶							BALAN- SEN	PÅ NORSKE FLY TRÅKKE		
							GOUDAEN DUGELIG			
▶	▼	OPP- RIKTIG VANN- HULL	HØY- VANN	▼	SØLV	FORSIK- RINGS- SELSKAP			KRIGS- GUD	
▶								→		↘
▶			BINDE- ORD			TIL- GJORT	HERMER	BRENSEL	DISK- JOCKEY SPRÅK- LYD	
SLANGE NABOER			PJOLTER	FOR- FATTER	SPEIDER- SAMMEN- KOMST					
▶					↘		←			↙
FRI- VILLIG		SPA- SERE					ENDELSE		DANS	NÆRING
FEIL- GREP		FORLIK		OPP- FØRER			GUDINNE	CIRKA TALL		50
▶							IKKE FLERTALL KREPS- DYR			
GLISE TIPSENE			HELL- ENDE	DIS					★	FISK
▶							GJÆRET BRY		★	OVER- FØRING
LØVTRE FOR- STYRRE				BRIKKE			MELD FRA			
▶							FLUOR 500		HUS- GERÅD	
LENGSEL				FJORD						

MINI KRYSSORD

	1	2	3	4	5	
6						7
8						
		9				
10				11		
		12	13			
14	15				16	
17						
	18					

Vannrett

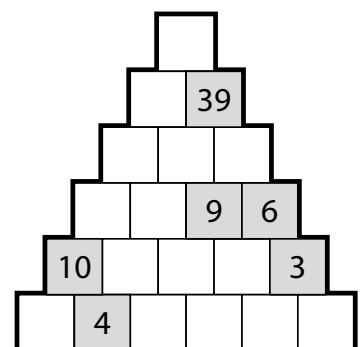
- 1. Plukke
- 6. Portalene
- 8. Blokkeres
- 9. Mottar
- 10. Brygge
- 11. Lokkemat
- 12. Mineral
- 14. Europeer
- 17. Foretak
- 18. Klarne

Loddrett

- 1. Flokk
- 2. Kilevinkene
- 3. Aks
- 4. Avsatsen
- 5. Alene
- 6. Mental
- 7. Båtripen
- 13. Innerst
- 15. Rorpinne
- 16. Pusling

TALL PYRAMIDEN

Alle feltene skal fylles med tall. Noen tall er fylt inn på forhånd, og dette utgjør summen av tallene i de to feltene under. Du må sette inn begge tallene i de to tilstøtende feltene for å finne tallet i feltet over, og motsatt, du finner tallet i et felt ved å trekke tallet i feltet ved siden av fra tallet i feltet over.

Løsningen på kryssordet i medlemsbladet Parat nummer. 1 – 2019 er: «IKKE HELT MOUNT EVEREST». Den heldige vinneren er: Arne Hamre, fra Løvenstad. Frist for å sende inn løsning på neste kryssord er: 30. august 2019.

Vi trekker én vinner hver gang. Send løsningen til redaksjonen, enten som e-post til trygve.bergslund@parat.com eller ordinær post til: Parat, Postboks 9029, Grønland, 0133 Oslo

Husk å merke e-posten/konvolutten «Kryssord 2/2019». Husk også å skrive på ditt eget navn og adresse.

Premie: Elvang Latitude alpaka-pledd av 50 prosent alpakkauull, 40 prosent fåreull og 10 prosent mikrofiber. Pleddet er Fair Trade-sertifisert. Målene er 130x200 centimeter (se foto).

Løsning:

Navn:

Adresse:

SUDOKU

	2	6	1		7		5	8
		8	9	2	6			
7			8				6	2
6			7					4
	5		6	9			1	
1			3				9	
	9		2			6		
			5		3	1		
2	1	5	8				7	

Lett

© Bulls

4			7			9		
	2	5			8	1		6
		1	6	4				
2			1	5				
6						7		
	1				6	2	9	
9		4				8		3
8				9	7		5	
		6	5					

Middels

© Bulls

		5	1			2		
2	8		7				4	
		9				6	8	
	9					8		
	7							
			2					
6			9					2
			5	1		4	6	
5	4			2				1

Vanskelig

© Bulls

T	N	Y	D	K	I	N	Ø	Y	K	C	G	Å	D	L
S	Y	V	Z	Y	A	P	U	S	Å	U	H	N	H	L
E	T	Ø	C	F	Q	H	E	N	R	X	U	U	B	A
N	G	G	S	A	J	S	Z	I	E	L	H	Æ	B	B
E	L	J	D	A	S	I	N	T	N	T	R	S	A	T
R	Y	D	E	I	M	G	T	E	I	E	I	R	N	O
G	D	Å	G	N	S	R	D	E	R	Y	E	L	K	F
I	T	I	L	I	G	Y	A	E	R	R	L	Y	R	B
E	E	S	D	U	R	I	D	F	E	D	U	G	A	E
R	K	E	Å	F	K	S	V	I	E	M	N	V	N	T
B	N	J	O	R	K	I	P	E	N	T	A	I	E	R
H	I	V	U	A	X	O	N	M	L	K	S	L	H	O
N	K	N	P	K	K	L	G	G	N	S	K	R	E	U
Z	E	Æ	E	T	A	P	P	E	N	E	E	Z	Ø	S
H	R	T	N	A	F	E	L	G	N	A	R	K	D	F

KRYSS OG TVERS

Finn alle ordene. Ordene kan stå vannrett, loddrett eller diagonalt, og kan ofte stå skrevet baklengs.

- BANKRAN
- BETRO
- BÆREREDSKAP
- ENERGIER
- ETAPPENE
- FOTBALL
- FRYDENLUND
- FØRSTEFARMASØYT
- GISSE
- GJENGIVELSE
- KOPIERER
- KRANGLEFANT

- LITEN
- LUKING
- LYDTEKNIKER
- MALES
- NURK
- RINGSIDE
- UHINDRET
- YITZHAK

Ordplunder

Bokstavene i ordet under har blandet seg litt. Kan du finne fram til riktig ord ved å plassere bokstavene i riktig rekkefølge i de hvite feltene?

Den grå teksten på siden gir deg noen hint. Skjul teksten om du ikke vil ha hjelp.

T I T L P E O T S

FYLL INN ORDET:

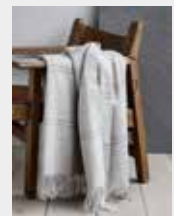
--	--	--	--	--	--	--	--	--

NOEN SMÅ HINT

- Ordet starter med bokstaven T
- Chuck Yeager
- Ofte ansatt av militære organisasjoner

PARATS TRENINGSSIDE MED HJERNETRIM

Sender du oss løsningen på alle oppgavene på denne siden, er du med i trekningen av en Elvang Latitude alpaka-pledd av 50 prosent alpakaull, 40 prosent fåreull og 10 prosent mikrofiber. Pleddet er Fair Trade-sertifisert. Målene er 130x200 centimeter (se foto).

Frist for å sende inn løsningen er 30. august 2019.

Vi trekker én vinner hver gang. Send løsningen til redaksjonen, enten på e-post til trygve.bergsland@parat.com, eller ordinær post til: Parat, postboks 9029 Grønland, 0133 Oslo. Husk å merke e-posten/konvolutten «Hjernetrим 2/2019». Vinneren av hjernetrим i 1/2019 er Elfrid Blomdal, fra Tysse.

Godene av det organiserte arbeidslivet

Parat mener at et bedre arbeidsliv ligger foran oss. Det er gledelig å se at veldig mange er enige med oss, og velger å melde seg inn i Parat. Parat fortsetter å vokse, men vi er ikke opptatt av vekst kun for høye medlemstall.

For å opprettholde velferdssamfunnet og den norske modellen er vi avhengig av et godt samarbeid mellom arbeidstakere, arbeidsgivere og myndigheter, der alle parter har like stor innflytelse. Derfor er det viktig at organisasjonsgraden i Norge øker.

En viktig del av dette er å vise de som er uorganiserte verdiene og godene av det organiserte arbeidsliv. Det er viktig at den enkelte ansatte har innflytelse på sin arbeidsdag, og at man ved å samordne sine interesser overfor arbeidsgiver, oppnår større gjennomslag.

Parat har tidligere påpekt at fordelene ved et organisert arbeidsliv kan sammenlignes med vaksinerings. Så lenge de aller fleste vaksinerer seg holder man farlige sykdommer i sjakk, men om for mange velger å ikke vaksinere seg, vil disse sykdommene kunne bryte ut og ramme mange. Så lenge de fleste er organiserte og kjemper for å forbedre og opprettholde de rettighetene man har i arbeidslivet i Norge, kan man i stor grad være uorganisert og «gratispassasjer» og likevel få de samme godene.

I det øyeblikket organisasjonsgraden går under en grense, vil effekten av å «være sterke sammen» bli borte, og alle vil kunne bli fratatt godene. Da vil man ikke lenger ha noen påvirkningskraft eller forhandlingsmakt ovenfor arbeidsgivere og regjeringen.

Vi i Parat mener at et grunnleggende utgangspunkt er at man gjennom dialog, og samhandling mellom partene i arbeidslivet, oppnår bedre og mer bærekraftige løsninger på de utfordringene som virksomhetene står ovenfor. Et organisert arbeidsliv fører til at ulike medbestemmelsesordninger bidrar til å gjøre norske bedrifter og virksomheter omstillings- og konkurransedyktige. Slik kan vi bidra til et bærekraftig og sosialt ansvarlig arbeidsliv for fremtiden.

I Parats verdier står det at vi mener det grønne skiftet fører til bærekraft og flere jobber. På hovedstyrets mai-møte dreide diskusjonen seg om klimaforandringenes risikoer, og hvordan Parat kan fremme et bærekraftig standpunkt for både arbeids-

givere og medlemsgrupper. Parat har nå satt i gang arbeidet med å utvikle et tillitsvalgtverktøy, som vil bidra til at tillitsvalgte kan øke arbeidsgiveres oppmerksomhet om risikoene ved klimaforandringene. Som nestleder ønsker jeg at Parat skal forene visjon og virkelighet.

Jeg har nå fungert i rollen som nestleder i et halvt år, og jeg er svært takknemlig for hvor godt jeg har blitt mottatt. Å få jobbe sammen med dedikerte tillitsvalgte og dyktige ansatte, er med på å gjøre min arbeidsdag enda bedre. Tillit er Parats viktigste verdi, og jeg forvalter tilliten dere alle har gitt meg, med stor ydmykhet.

Med dette utsagnet av «ukjent opphav» ønsker jeg deg en god og solrik sommer: *Sommerfuglene teller ikke måneder, men øyeblikk - og allikevel har de tid nok.*

Unn Kristin Olsen. Foto: Vetle Daler.

UK.Olsen

Unn Kristin Olsen
Nestleder i Parat

Facebook: facebook.com/UnnKristinOlsenParatYS

Hjelp når du trenger det!

Trenger du hjelp med spørsmål knyttet til lønn, tariff, arbeidsforhold, medlemskap og kontingent, kan du nå enten kontakte din tillitsvalgte eller hovedtillitsvalgte, eller du kan kontakte Parat direkte. Kontakt gjerne ditt nærmeste regionkontor først, så veileder de deg videre. På disse sidene finner du kontaktinformasjon både til Parat og Farmasiforbundet. Husk at du alltid kan kontakte oss på 21 01 36 00 eller medlem@parat.com.

Farmasiforbundets hovedtillitsvalgte

Private apotek

Boots

Gruppeleder Inger Johanne Opseth

Boots apotek Elverum
Telefon: 977 85 188
i-jo-ops@online.no

Apotek1

Gruppeleder Ann-Karin Berggren

Apotek 1 Løven, Sarpsborg
Telefon: 900 97 615
ann-karin.berggren@apotek1.no

Vitusapotek

Gruppeleder Anita Sveum Nilsen

Vitusapotek Sandvika
Telefon: 67 55 19 00 / 970 60 141
anita_sveum_nilsen@hotmail.com

Sykehusapotek

Midt:

Liv Reisch

Sykehusapoteket i Trondheim
Telefon: 73 86 42 00 / 924 10 932
liv.reisch@sykehusapoteket.no

Vest:

Gunvald Iversen

Haukeland sykehusapotek
Telefon: 988 34 655
gunvald.iversen@sav.no

Sør-Øst:

Eva Irene Holmen

Sykehusapoteket sør/øst
Telefon: 926 33 390
eva.irene.holmen@sykehusapotekene.no

Nord:

Beate Borge

Sykehusapoteket i Tromsø
Telefon: 415 13 546
beate.borge@sykehusapotek-nord.no

Parats regionkontorer

Oslo:

Lakkegata 23
ost@parat.com

Rådgiver Bjørn Are Sæther

bjorn.are.sether@parat.com
Telefon: 959 77 054

Rådgiver Truls Bjørhei

truls.bjorhei@parat.com
Telefon: 456 03 093

Rådgiver Nathalie Gullager

nathalie.gullager@parat.com
Telefon: 482 84 449

Rådgiver Ståle Botn

stale.botn@parat.com
Telefon: 476 16 392

Tønsberg:

Grev Wedelsgt. 12
sor@parat.com

Rådgiver Unn Kristin Johnsen

unn-kristin.johnsen@parat.com
Telefon: 934 80 218

Tromsø:

Grønnegata 3B
nord@parat.com

Rådgiver Bjarne Rohde

Bjarne.Rohde@parat.com
Telefon: 993 07 930

Kristiansand:

Vestre Strandgt. 42
sor@parat.com

Rådgiver Marianne Hårtveit

marianne.haartveit@parat.com
Telefon: 971 67 293

Bergen:

Strandgaten 1
vest@parat.com

Advokat Ketil Mæland-Johansen

ketil.maeland-johansen@parat.com
Telefon: 982 55 809

Rådgiver Jørgen Dræge

jorgen.draege@parat.com
Telefon: 404 54 606

Rådgiver Laila Sæterdal

laila.saterdal@parat.com
Telefon: 481 84 995

Trondheim:

Kjøpmannsgt. 25
midt@parat.com

Rådgiver Anita Rosmæl

anita.rosmal@parat.com
Telefon: 936 15 942

Rådgiver Bente Hermanstad

bente.hermanstad@parat.com
Telefon: 915 90 708

Sliter du med magen?

NYHET!

KUN I APOTEK

Gjør **treg mage** normal igjen innen 3 dager

HUSK® Magebalanse inneholder:

Psyllium frøskall*

- ✓ LavFODMAP-fiber
- ✓ Uten sukker eller søtstoffer

PENGENE
TILBAKE
GARANTI

Finnes også som kapsler

HUSK
MAGEBALANSE

- BRA FOR FORDØYELSEN
- TARMREGULERENDE
- HJELPER MOT TREG MAGE

Gratis prøver fåes på
www.gladmage.no